

Logotyp 	Nazwa instytucji Muzeum Ustrońskie	
Tytuł jednostki / publikacji / fotografii „Śpiewy zza Olzy”		
Ilość stron oryginału 220	Ilość skanów 221	Liczba plików publikacji 222
Autor Władysław Młynek i inni	Wydawnictwo / zakład fotograficzny Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza	Skan okładki
Miejsce wydania Warszawa	Rok wydania / Data powstania 1983	
Sygnatura ---	Rodzaj zasobu (np. zdjęcie, czasopismo itp.) książka	
Wymiary (wys x szer) 16 x 12 cm	Stan zachowania ---	Charakterystyka skanowanego obiektu zbiór tekstów gwarowych zaolziańskiego poety Władysława Młynka (1930-1997) w opracowaniu Jana Kropa; tematyka publikacji ściśle związana pozostaje z tzw. małą ojczyzną autora – Śląskiem Cieszyńskim po drugiej stronie rzeki Olzy i gwarą cieszyńską, której pozostał wierny
<p>Hasła przedmiotowe (okres historyczny, postacie, miejsce) XX w., Śląsk Cieszyński, Zaolzie, Władysław Młynek, Jan Krop, książkę Adam Waclaw, Jura Gajdzica, Jakub Galocz, Emilia Michalska, Ewa Milerska, Aniela Kupiec, Jan Probosz, Władysław Niedoba, Anna Filipek, Antoni Kretek, Władysława Cieślarkowa, Stefan Żeromski, Gustaw Morcinek, Jan Kubisz, Walenty Krząszcz, Paweł Łysek, Paweł Musioł, Kazimierz Nitsch, Daniel Kadłubiec, Karol Piegza, prof.. Mieczysław Gładysz, Oswald Szczurek</p>		
<p>Hasła tematyczne (np. miasto, przemysł, kuźnia, letnicy itp.) gwara cieszyńska, poezja regionalna, Polski Związek Kulturalno-Oświatowy, cieszyńska kultura ludowa, cieszyńscy pisarze ludowi, chłopskie zapiski, teksty śląskie, etnografia, góralszczyzna, słowniczek gwarowy, fraszki śląskie, stare winsze</p>		
Prawa autorskie ---		

Śpiwy
zza
Olzy

Władysław
Mtynek

R

G

B

Grey Scale #13

C

M

Y

K

DANES
PICTA
LAB

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

Inches

1 2 3 4 5 6 7 8

Centimetres

1 2 3 4 5 6 7 8

Colour Chart #13

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

DANES
PICTA
LAB

Spisy
zza
Olzy

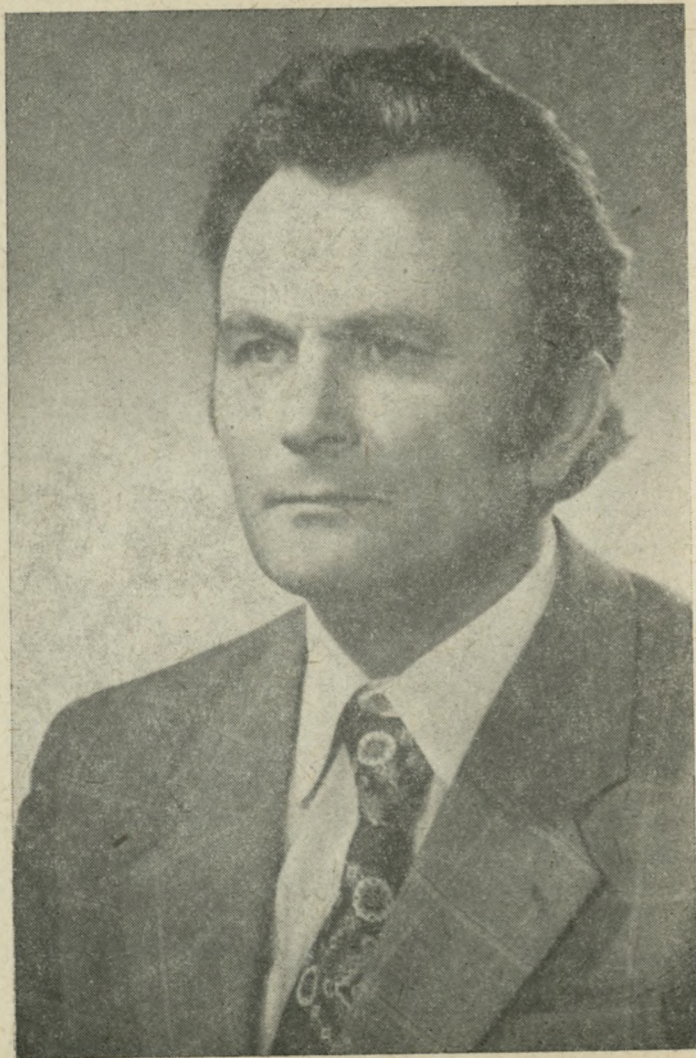
Muzeum Ustrońskie
im. Jana Jarockiego

Pranovunnu Panu
mpa. Janovi Kropovi,
uspokojivaj ego soviku
z serdecnyimi pozdrizko -
vaniami!

z saunkim

Petrod. Kuznetsov

Wladz, 1.8.1983.

Spisywy
zza

OLZY

Władysław
Młynek

Wybór, wstęp
słowniczek

gwarowy
opracowanie
Jan Krop

Ludowa Spółdzielnia

Opracowanie graficzne
Maria Biegańska

ISBN 83-205-3463-1

Copyright by Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza
Warszawa 1983

Wyd. I. Nakład 3000+330 egz.

Pap. druk. sat. kl. III 80 g, B1. Oddano do składania 30 IV 1982 r.
Podpisano do druku w kwietniu 1983 r. Druk ukończono w maju
1983 r. Ark. wyd. 6,25; ark. druk. 6,875.

Zakłady Graficzne WZSR „Sch”, Biskupiec ul. Przemysłowa 6.

Zam. nr 1428 M-21

Cena zł 60,—

Ziemia śląska ma podstawy do dumy, gdyż tu właśnie w *Księdze henrykowskiej* już w roku 1270 zostało zapisane pierwsze zdanie w języku polskim: „day ut ia pobrusa a ti poziwai” (daj, ac ja pobruszę, a ty poczywaj). Wśród miejscowego ludu jeszcze dziś słowo „pobrusić” jest w powszechnym użyciu, lecz już nie w odniesieniu do żaren — jest odpowiednikiem literackiego słowa „naostrzyć”. Na tej ziemi już w 1475 r. powstał pierwszy polski druk, który ukazał się we Wrocławiu w oficynie Kaspra Elyana. Były to teksty modlitw „Ojcze nasz”, „Zdrowaś Mario”, „Wierzę”. Mimo niezaprzecznego wpływu piśmiennictwa śląskiego na ogólny rozwój polskiej kultury duchowej znajomość dorobku literackiego Śląska przez społeczeństwo polskie była niska z powodu uwarunkowań politycznych i historycznych. Trzeba bowiem pamiętać, że w 1339 roku Kazimierz Wielki zrzekł się praw do księstw śląskich, które wyszczególniał układ trenczyński z 1335 roku¹. Dostał się więc Śląsk w sferę wpływów polityki czeskiej i pozostał w niej do 1526 r., kiedy Ferdynand I Habsburg został królem Czech, a tym samym i władcą Śląska. Ten stan utrzymywał się

---

¹ F. Popiołek, *Historia Śląska od pradziejów*, „Śląsk” (Katowice 1972), s. 51.

do 1742 r., w którym król pruski Fryderyk II pozbył się panującą wówczas w Austrii Marię Teresę północnej i zachodniej części Śląska. Odtąd też tę część Śląska nazywano pruskim, zaś południową, która obejmowała tylko Śląsk Opawski oraz Śląsk Cieszyński — austriackim. Ten układ polityczny przetrwał do 1918 roku². Po zakończeniu I wojny światowej Śląsk zaczął powracać do Macierzy, lecz dopiero trzy kolejne powstania śląskie przesądziły o jego przynależności do Polski.

Inny los spotkał ziemie Śląska Cieszyńskiego, gdyż jego południowo-zachodnią część Rada Ambasadorów w dniu 28 lipca 1920 r. przyznała Czechosłowacji. Tworzący jednolitą, integralną całość region znalazł się w obrębie dwu państw. Od tego czasu obszar, który odpadł od Polski, nazywany jest Zaolziem.

Na lewym brzegu Olzy ponad siedemdziesiąt tysięcy ludności polskiej zaczęło dzielić los mniejszości narodowej, zachowując prawa do ojczystego języka i pielęgnowania własnej kultury. Nadal więc kontynuowano wypracowane przez Macierz Szkolną pod zaborem austriackim formy rozwoju kultury polskiej. Macierz szkolna ziemi cieszyńskiej „od swego powstania w roku 1885 — jak pisze Daniel Kadłubiec w *Uwarunkowaniach cieszyńskiej kultury ludowej* — miała prawie w każdej cieszyńskiej miej-

---

² Tamże, s. 118.

scowości swoje koło prowadzące niezwykle ożywioną i wszechstronną działalność kulturalną, związaną ze śpiewem, teatrem, tańcem, jak również — a może przede wszystkim — z książką”³. Dalszą działalność budowano więc na dorobku pracy społecznikowskiej całych pokoleń, której rozmach i ranga nie miały sobie równych w innych regionach. Nowością było powstanie w r. 1937 z inicjatywy Pawła Kubisza Związku Literacko-Artystycznego.

Konsekwentną kontynuacją rozwoju polskiego życia kulturalnego na Zaolziu po II wojnie światowej jest działalność Polskiego Związku Kulturalno-Oświatowego (PZKO), powołanego do życia Uchwałą Krajowej Rady Narodowej w Brnie (z ekspozyturą w Ostrawie) w dniu 27 czerwca 1947 roku. Związek ten w 94 kołach zrzesza ponad 24 tys. członków. W ramach PZKO działa od 1948 r., wzorując się na tradycji przedwojennej, Sekcja Literacko-Artystyczna (SLA), której zadaniem jest rozwijanie amatorskiego ruchu artystycznego w zakresie literatury, plastyki i muzyki poprzez organizowanie sesji, konkursów, wystaw, a także spotkań z twórcami kultury polskiej. SLA skupia obecnie 20 literatów, 22 plastyków zawodowych i amatorów oraz 15 fotografików i 2 muzyków. Od 1965 r. działa też Sekcja Folklorystyczna, która za główny cel postawiła sobie prowadzenie badań nad dawną i współ-

---

³ „Zwrot”, R. 31, nr 354 (maj 1979), s. 21.

czesną kulturą ziemi cieszyńskiej i publikowanie wyników tychże badań. Szczególne zasługi w tym zakresie położyli Józef Ondrusz oraz Daniel Kadłubiec.

Metodyczna i organizacyjna strona prowadzenia działalności kulturalnej na Zaolziu może być wzorem do naśladowania dla animatorów kultury na prawym brzegu Olzy.

Żywotność polskiego życia kulturalnego jest ogromna. Istnieje 41 zespołów chóralnych, 19 małych zespołów wokalnych, 20 teatralnych, 25 małych zespołów scenicznych, 35 tanecznych i 11 orkiestrowych. Czytelnictwo rozwija 40 polskich bibliotek, z których każda zawiera około 10 tys. książek. Co roku w sierpniu w Jabłonkowie obchodzi się tzw. Gorolski święto, podczas którego spotykają się Polacy zza Olzy w swych pięknych góralskich i wałaskich strojach, a najlepsze zespoły prezentują swój dorobek. Prym wśród wszystkich zespołów wiedzie od 1948 r. reprezentacyjny zespół regionalny „Gorol” z Jabłonkowa, któremu artystyczny kształt nadają Władysław Młynek, Władysław Niedoba i Bogusław Stonawski.

Ten wszechstronny rozwój polskiego życia kulturalnego na Zaolziu jest możliwy dzięki przychylności władz politycznych Czechosłowacji. PZKO wydaje własny organ prasowy „Zwrot” od 1950 r. i stale współpracuje z rozgłośnią Radia Czechosłowackiego w Ostrawie. Działa też zawodowa Scena Polska Te-

atru Cieszyńskiego. Poza tym regularnie wychodzą w języku polskim „Głos Ludu”, dziennik wydawany w Ostrawie, oraz „Jutrzenka” — pismo dla dzieci.

Ogólny rozwój kultury na Śląsku Cieszyńskim zdeterminowany był geograficznym położeniem, gdyż na tym skrawku polskiej ziemi od najdawniejszych czasów krzyżowały się ważne szlaki handlowe. W tym ruchu kupiecko-handlowym licznie uczestniczyli w XVII i XVIII w. chłopci cieszyńscy, zatrudnieni często jako furmani-wozacy. Odbywali dalekie podróże do różnych krajów i zdobywali przy okazji wiedzę o świecie. W górzystej zaś części ziemi cieszyńskiej od w. XV dokonywał się proces osadniczy pasterskich plemion koczowniczych, tzw. Wołochów.

Naszkicowane uwarunkowania historyczne, polityczne i terytorialne sprawiły, że ziemia cieszyńska była krainą otwartą dla innych kultur i że szybko docierały tu nowe prądy umysłowe z południa i zachodu Europy. Wcześniej też w tym zakątku zaczęto doceniać rolę oświaty i szkolnictwa. Źródła historyczne odnotowują, że już w 1331 r. istniała szkoła cieszyńska. Z nastaniem odrodzenia i reformacji rozwój szkolnictwa w Księstwie Cieszyńskim był przedmiotem szczególnego zainteresowania władców z rodu Piastów cieszyńskich. W drugiej połowie XVI w. książę Adam Waclaw (1545—1579) przyjąwszy luteranizm wraz z całą ziemią cieszyńską zgodnie z zasadą: czyj kraj tego religia, zaczął krze-

wić oświatę wśród ludu. Ten światły książę zobowiązał poddanych do posyłania dzieci na bezpłatną naukę do szkół przykościelnych. Nauka odbywała się w języku ojczystym⁴.

Efektem sprężenia powszechnego nauczania z licznymi możliwościami poznawania obcych krajów przez chłopów ziemi cieszyńskiej był niespotykany gdzie indziej rozwój kultury i oświaty. W księgach sądowych z XVII i XVIII w. na aktach kupna, sprzedaży, darowizn czy też testamentów znajdują się własnoręczne podpisy chłopów cieszyńskich. Posiadali oni biblioteki polskich książek religijnych oraz przepisywanych fragmentów książek szczególnie interesujących, a niemożliwych do zdobycia⁵.

Godne najwyższego podziwu jest istnienie na tym terenie w XVIII w. licznych i różnorodnych w tematyce chłopskich „zapiśników”. Ogromną wartość mają kronikarskie zapiski Jury Gajdzicy z Ciesownicy koło Cieszyna (1777—1840) pt. *Dłó pamięci narodu ludzkiego*. Jest to pierwszy pisarz ludowy w Polsce, który książki własnej biblioteczki opatrywał ekslibrisem⁶. Nietrudno sobie wyobrazić, że kwitła tu nadzwyczaj bogata twórczość ludowa w postaci pieśni, gadek, opowieści, porzekadeł itd.

---

⁴ D. Kadłubiec, *Uwarunkowania cieszyńskiej kultury ludowej*, „Zwrot”, R. 32, nr 364 (marzec 1980), s. 48—49.

⁵ J. Broda, *Chłopskie zapiśniki*, „Drzewiej” (Katowice 1980), s. 1.

⁶ Tamże, s. 3.

Gwara cieszyńskośląska w tej twórczości oparła się obcym wpływom i przetrwała nie skażona do dnia dzisiejszego.

W początku XVIII w. zaczynają tu tworzyć pierwsi poeci ludowi, z których najpopularniejszy był Jakub Galocz — autor *Pieśni ludowych o założeniu kościoła ewangelickiego pod Cieszynem*⁷. W XIX w. można już mówić o rozkwicie poezji ludowej po obu stronach Olzy. Tradycja ta przetrwała na tym skrawku ziemi, a dziś kontynuują ją: Emilia Michalska, Ewa Milerska, Aniela Kupiec, Jan Probosz, Władysław Niedoba, Anna Filipek, Antoni Kretek, Władysława Cieślara i inni. Do grona tych poetów ludowych należy także Władysław Młynek.

Do 1918 roku piśmiennictwo całego Śląska rozwijało się w oderwaniu od polskich ośrodków kultury i podlegało swoistemu rytmowi rozwoju, czerpiąc siły jedynie z własnych, środowiskowych wartości. Nie doceniane przez twórców i popularyzatorów, nie weszło w krwiobieg kultury ogólnonarodowej. Nad obojętnością literatów polskich wobec odzyskanej prastarej ziemi piastowskiej ubolewał w 1925 r. Stefan Żeromski w *Snobizmie i postępie* mówiąc: „[Śląsk] to siedlisko nowoczesności, istny obraz futurystyczny, ta retorta kolosalna, gdzie się ma wygotować życie potężnej Polski, gdzie ma się w żela-

---

⁷ L. Brożek, *Cieszyńscy pisarze ludowi*, w pracy zbior.: *Płyniesz Olzo*, Ostrawa 1970, s. 77—94.

zie maszyn narodzić jej wola i wiekuista niezniszczalność jej bytu, nie została zauważona przez artystę polskiego”⁸. Toteż krąg śląskich pisarzy regionalnych wziął na siebie zadanie przybliżenia problemów śląskich czytelnikom innych regionów kraju, ukazując nie znaną prawie przeszłość tej ziemi, jej piękną przyrodę, a przede wszystkim życie, pracę i osobowość górnika, a także i górala śląskiego. Największy pisarz Śląska — Gustaw Morcinek — właśnie tak pojmował swoją rolę: „A że piszę tylko o Śląsku? Przecież jestem Ślązakiem. Chodzi mi o to, by pisząc o swojej ziemi, przybliżyć Śląsk do Polski i Polskę do Śląska”⁹.

*

Przedstawiona garść elementarnych informacji o południowo-zachodniej części ziemi cieszyńskiej stanowi niezbędne tło, na którym bardziej czytelna staje się osobowość Władysława Młynka jako poety, nauczyciela i działacza społecznego. Dla dopełnienia tego tła należy jeszcze przedstawić pejzaż zaolziańskiej krainy, gdyż jest on nieodłącznym atrybutem poetyckiego myślenia. Okoliczne góry otaczają rozległą dolinę, środkiem której płynie ku północnemu zachodowi Olza. Znad jej brzegów rozciągają się

⁸ S. Papée, *Śląsk — Ziemia obiecana*, „Zaranie Śląskie”, R. 13 (1937), z. 2, s. 58.

⁹ G. Morcinek, *Miód w sercu i inne nowele*, „Śląsk” (Katowice 1971), s. 21 (*Jak stałem się pisarzem*).

malownicze widoki na zbocza Czantorii i Stożka, zaś po przeciwnej stronie wysoko na horyzoncie rysują się kontury Girowej, Połomu, Kozubowej, Ostrego, Kiczory, a dalej Jaworowego. Od strony południowej dolinę tę zamyka przełęcz Jabłonkowska. Z biegiem Olzy pejzaż beskidzki staje się coraz bardziej płaski, wreszcie ustępuje miejsca położonym na równinach miastom przemysłowym: Trzyniec, Karwina, Orłowa, które są wielkimi ośrodkami hutnictwa i górnictwa.

W tak ukształtowanym zakątku śląskiej ziemi 6 czerwca 1930 r. w miejscowości Gródek urodził się Władysław Młynek. Jego ojciec, Jan, pochodzący ze starej wójtowskiej rodziny, pracował jako mistrz hutniczy w Trzyńcu, matka zaś prowadziła nieduże gospodarstwo rolne. Szkołę powszechną Władysław ukończył w rodzinnej miejscowości w warunkach okupacyjnych. W latach 1945—1949 uczęszczał do Polskiego Gimnazjum Realnego w Czeskim Cieszynie. Egzamin maturalny złożył jednak w Szkole Pedagogicznej w Orłowej. W siedemnastym roku życia, jeszcze jako uczeń gimnazjum, debiutował wierszem *Czas do szkoły czas* w piśmie „Praca Szkolna”¹⁰. W 1947 r. wstąpił do szkolnego Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, które przygotowywało do pracy w Polskim Związku Kulturalno-Oświatowym. W r. 1949 otrzymał posadę nauczyciela w

---

¹⁰ R. III, nr 1 (wrzesień 1947; pismo dla szkół II stopnia).

Trzyńcu. Z młodzieńczym entuzjazmem prowadził tu szkolne zespoły śpiewacze, pisał programy artystyczne dla okolicznościowych akademii, opracowywał przedstawienia dziecięce. Po roku przeniósł się do dziewięcioletniej Szkoły Podstawowej w Gnojniku, gdzie w latach 1869—1929 żył i pracował jako nauczyciel najsłynniejszy poeta ziemi cieszyńskiej, autor *Pamiętnika starego nauczyciela*, Jan Kubisz. Odnajdywanie śladów przeszłości i rozczytywanie się w dziełach cieszyńskiego poety spotęgowało talent literacki Władysława Młynka.

Po odbyciu służby wojskowej w latach 1951—1953 ponownie podjął pracę w Gnojniku, a świadom moralnego obowiązku pielęgnowania tradycji i rozbudzania uczuć patriotycznych dojeżdża do innych ośrodków polskości, aby organizować regionalne zespoły artystyczne. Kieruje poza tym chórem szkolnym i prowadzi tercet dziecięcy, który przez pięć lat zajmował pierwsze miejsce w powiecie frydeckim, a także — Obwodowy Zespół Estradowy przy miejscowym kole PZKO. I aż trudno uwierzyć, że znajduje jeszcze czas na prowadzenie orkiestry miejscowych nauczycieli. Wszystkie prace w środowisku pozaszkolnym wykonuje społecznie. Sekret powodzenia jego pracy z młodzieżą i dorosłymi tkwi w tym, że stale tworzy, pisze i komponuje coś nowego, oryginalnego, opierając się głównie na motywach kultury ludowej ziemi cieszyńskiej.

Za aktywną i z talentem prowadzoną pracę spo-

tyka go w 1965 r. wyróżnienie: zostaje kierownikiem Wydziału Kultury przy Powiatowej Radzie Narodowej we Frydku-Mistku. Przez cztery lata spożytkowuje swoje bogate doświadczenie w kierowaniu sprawami kultury na szczeblu powiatowym.

W 1969 r. Władysław Młynek odszedł z tak zasłużenie zajmowanego stanowiska, przejmując kierownictwo Szkoły Podstawowej położonej wysoko w górach — na Kamienitym. Do szkoły tej uczęszczały dzieci polskie i czeskie, toteż lekcje prowadził w obu językach. Dzięki niemu szkoła na Kamienitym rozśpiewała się i nawiązała kontakty z sąsiednimi szkołami w pobliskich miejscowościach. Mimo utrudnionego dojścia i dojazdu kierował jeszcze w odległym Jabłonkowie chórem żeńskim przy miejscowym kole PZKO. Ta nadmierna praca stała się jednak przyczyną choroby.

Po rocznym urlopie dla poratowania zdrowia przeniósł się do Szkoły Podstawowej z polskim językiem nauczania w Trzyńcu. Stworzył tu młodzieżowy zespół śpiewaczy „Czantoryjki” oraz dziecięcy zespół „Biedronki”. Z zespołem „Czantoryjki” wiele razy występował w Polsce.

Od 1978 r. pracuje jako dyrektor polskiej Szkoły Podstawowej w Milikowie, w pobliżu Jabłonkowa, i czuwa nad rozwojem młodzieżowego zespołu „Goroliczek”, a równocześnie pełni społecznie funkcję kierownika artystycznego zespołu regionalnego „Gorol”.

W ciągu ponad trzydziestu lat pracy nauczycielskiej Władysław Młynek służył słowem, pieśnią i muzyką dzieciom, młodzieży i społeczeństwu polskiemu na Zaolziu. Za działalność w młodzieżowych organizacjach otrzymywał dyplomy od władz czechosłowackich, a także Niemieckiej Republiki Demokratycznej. Za pracę artystyczną dostał brązową odznakę Polskiego Związku Chórów i Orkiestr w Warszawie oraz złotą Polskiego Związku Kulturalno-Oświatowego „Za Zasługi”. W 1978 r. za całokształt pracy społecznej otrzymał od Ministra Kultury i Sztuki PRL odznaczenie Zasłużony dla Kultury Polskiej — przyznawane działaczom zagranicznym.

Historia ziemi cieszyńskiej odnotowała wiele przykładów zacnych nauczycieli, którzy z powodzeniem uprawiali twórczość literacką. Należą do nich: wspomniany już Jan Kubisz, Walenty Krząszcz, Paweł Łysek, Gustaw Morcinek czy Paweł Musioł. Do tego grona należy wpisać i Władysława Młynka. Jego twórczość literacka (jak również muzyczna) ma swe źródło w społecznym zapotrzebowaniu środowiska. Spora część jego dorobku to wiersze dla młodzieży drukowane w gazetkach i pismach młodzieżowych, to także pogadanki i krótkie utwory dramatyczne — słuchowiska dla rozgłośni radiowej Ostrawa. Do niektórych sztuk dramatycznych sam komponował muzykę — np. *Księżniczka prawda*, *Złotogłowiec*, *Bełko*, *Dymy nad Doliną*, *Nasza szkoła*. Charakterystyczną cechą tych utworów jest ich mocne powią-

zanie z kulturą ludową oraz zamierzony dydaktyzm. Tworzy też Młynek sztuki ludowe przeznaczone dla teatrów amatorskich: *Wymiana*, *Zolyty*, *U nas dómá*. Jest to więc twórczość zrodzona z zapotrzebowania polskiego środowiska na Zaolziu, które nie ma szerszego dostępu do innych rozrywkowych form polskiej kultury. Ten typ twórczości wynika z charakteru życia duchowego Polaków na Zaolziu.

Ale jest to tylko część dorobku Władysława Młynka. Aby ocenić całe bogactwo jego artystycznej osobowości, trzeba poznać liryki i wiersze refleksyjne tego twórcy rozmiłowanego w pięknie przyrody beskidzkiej, z czcią i podziwem pochylającego się nad ludźmi gór, którzy odseparowani od ośrodków kultury polskiej, niejednokrotnie szykanowani i prześladowani, zachowali wierność językowi ojców, starym obrzędom i obyczajom. Przemawia w tych utworach także znawca historii i tradycji tego regionu, świadom swego uczestnictwa w nieuniknionym procesie przemian i ekspansji miejskich form życia.

W zakresie publikacji dorobek Władysława Młynka prezentuje się skromnie. Sporadycznie tylko można spotkać jego wiersze w czasopismach: „Zwrot”, „Głos Ludu”, „Gazetka Pioniera”, „Echo”, a także „Kalendarz Śląski” i „Poglądy”. Dwa jego utwory znalazły się w antologii satyry i fraszki pt. *Mrowisko*, wydanej w 1964 r. staraniem „Gazety Literackiej 63”. Pięć utworów ukazało się dzięki współpracy ze Związkiem Nauczycielstwa Polskie-

go w r. 1977 w *Materiałach literacko-plastycznej twórczości nauczycieli* pt. *Słowem i barwą*. Zaś rok 1980 przyniósł nową antologię poetów zaolziańskich, *Słowa i krajobrazy*, wydaną przez „Śląsk” w Katowicach, w której znalazło się zaledwie trzynaście wierszy Władysława Młynka.

Oba poematy zamieszczone niżej trafiały na ogłoszane przez Muzeum Beskidzkie w Wiśle Konkursy Literackie, organizowane w ramach Tygodnia Kultury Beskidzkiej. W 1975 r. poeta otrzymał pierwszą nagrodę XII Tygodnia Kultury Beskidzkiej za *Dniczki bez minut*, zaś w trzy lata później pierwsze miejsce i nagrodę Ondraszka za utwór *W starym geplu*.

Spiwy z za Olzy zawierają najwartościowszą część literackiego dorobku Władysława Młynka. Dla zachowania autentyczności wydajemy tę poezję, godnie prezentującą kulturę polską Zaolzia tak, jak ona powstawała — w gwarze. Na ziemi cieszyńskiej — tym bardziej na Zaolziu — jest to prawidłowość, którą wyjaśnia historia tej ziemi. Z powodu wielowiekowego oderwania Śląska od Macierzy język ludu z wpływem lat kostniał w swej pierwotnej staropolskiej postaci, zachowując wyrażenia i formy gramatyczne z czasów Mikołaja Reja i Jana Kochanowskiego. O istocie tego problemu mówi Witold Doroszewski: „Losy języka polskiego czy to na Śląsku, czy na Warmii i Mazurach były pod tym względem szczególne, że scalanie z językiem narodowym

nie mogło się namacalnie odbywać, bo funkcję języka scalającego, państwowego pełnił język obcy, niemiecki. Gwara była i gwarą, i nosicielką tradycji narodowej, to znaczy, grała rolę miejscowego środka porozumienia i namiastką języka narodowego. Dlatego gwarze śląskiej, warmińskiej, mazurskiej należy się wdzięczność wszystkich Polaków”¹¹.

Ewentualny zarzut pod adresem autora-inteligen-ta posługującego się gwarą odeprze z pewnością wypowiedź największego polskiego dialektologa, profesora Kazimierza Nitscha: „[Śląsk] to bodaj jedyna w Polsce dzielnica, w której narzecze ludowe nie zostało zepchnięte do roli pogardzanego kopcuszka z rzadka tylko i sztucznie przywoływanego do artystycznego pokazu; tu żyje ono jeszcze nieraz w swobodnej mowie ludzi wykształconych”¹².

Tytuł pierwszej części zbioru *Spod Kozubowej* u-zmysławia rodowód zgromadzonych wierszy. Ich problematyka jest związana z tym zakątkiem ziemi jabłonkowskiej, nad którą króluje Kozubowa, góra symbol, jak mówi Daniel Kadłubiec: „oprzędzona najróżniejszymi opowieściami i pieśniczkami”¹³. Znaczące są słowa wiersza *Moja chałupa*:

¹¹ W. Doroszewski, *O kulturę słowa. Poradnik językowy*, t. I, Warszawa 1970, s. 15.

¹² K. Nitsch, *W sprawie naukowego zbioru tekstów śląskich*, „Zaranie Śląskie”, R. V, z. 4 (3 XII 1929), s. 195.

¹³ D. Kadłubiec, *Wstęp do: K. Piegza, Tam pod Kozubową*, Ostrawa 1975, s. 9.

A na tym kąsku ziymni,
kaj se już tysiąc roków
rozprawiómy z wiekami,
kany se rękę podowo
wczora a jutro,
kany wedle miłości
rodzi sie nowo pieśniczka
i wiersz —
zeszły sie z ludziami
nasze gronie.

To pojednanie się ludzi z górami (gróniami), czyli zamieszkiwanie wśród gór na przestrzeni tysiąca lat historii polskiej, rodzi stale nowe wartości duchowe w postaci różnych zjawisk kulturowych. A dalej wiersz opiewa doroczne święto góralskie, które jest dniem pojednania się wszystkich, okazją nacieszenia się wspólnym śpiewem starych pieśni i rozkoszowania się mową polską:

cało naszo ziymia
przyszła sie napić
naszej pieśniczki
i mowy.

[. . . . .]

Tu je moja dłoń,
spłyńskiyrzóno i twardo
na zgone wszeckim
i na szczęści.

Jest w poezji Młynka wiele przemyśleń poświęconych surowemu losowi ludzi gór. Poeta dostrzega pozytywne zmiany w ich terażniejszej egzystencji:

Minióne wieki
wiecznym były przednówkym
z rękami rozłożonymi
na pustym stole,

[. . . . .]

Dzisiejszy wiek
to wieczne żniwa,
a każdy dzień pełną gębą
dowo rozgrzeszynie.

Władysław Młynek ukazuje w swej poezji ścieranie się dwóch dawnych modeli życia ludzi Zaolzia. Jeden związany z przyrodą beskidzką, z ziemią, dawał co prawda skromne efekty, niewspółmierne do nakładu pracy, ale za to obdarzał ludzi poczuciem swobody i niezależności oraz nieustannym kontaktem z pięknem natury. Drugi zaś model, narzucony w związku z rozwojem przemysłu górniczego i hutniczego, zapewniał ludziom zarobek i dostatek, ale zmuszał ich do ciężkiej pracy pod ziemią i w zamkniętych halach hutniczych, do ciągłego przebywania w ogromnych skupiskach. Te dwie krańcowo różne formy życia społeczeństwa zaolziańskiego ukształtowały też odmienne osobowości ludzkie, które jednak zachowały wspólne cechy podstawowe: pracowitość i hardość, dumę. Zaolziański pisarz, Karol

Piegza, mieszkańców tego skrawka ziemi określił jako „sękatych ludzi”.

Nie brak też w zbiorze *Spod Kozubowej* utworów okolicznościowych i wierszy dedykowanych czółowym postaciom życia kulturalnego na Zaolziu. W ślad za różnorodnością tematyczną idzie zróżnicowanie nastrojowe i formalne. Poeta posługuje się m.in. wierszem melicznym, śpiewnym, wywodzącym się z rodzimej ludowej twórczości cieszyńskiej. Z powodzeniem też uprawia wiersz biały i nieregularny.

W *starym geplu*, czyli w starym kieracie, to poemat opisowy, w którym autor kreśli obraz życia służby, czeladzi (chasy) pracującej u bogatych gospodarzy (gazdów). Symbolika tytułu ewokuje treści związane z ruchem kołowym, który nieustannie wykonują woły lub konie, ciągnąc dyszel kieratu. W tytule zawarty jest także swoisty zamysł kompozycyjny, którego podstawą jest biologiczny rytm życia ludzi sprzęgniętych z cyklicznością przyrody. Ten organiczny związek ludu Beskidów Śląskich z przyrodą jest w utworze zespolony z życiem obyczajowo-obrzędowym. Jest to — jak mówi autor *Śpiwów zza Olzy* — „prawo napisane korzeniami starych dębów”. Poemat uzmysławia monolityczny związek kultury duchowej ludu z warunkami życia. Wszystkie wydarzenia, czy w świecie przyrody, czy w życiu ludzi, następują jedno po drugim zgodnie z raz na zawsze ustalonym porządkiem cyklu-roku:

a czas se szeł wolno
rachowany
na orani a sioci
koszyni
a suszyni siana
żniwa
kopani ziymioków
a zaś orani a sioci
i zatoczył se taki koła
jako tyn jastrzab ponad polami

i tak dzierzył czas
w pazurach ludzi
jako tyn jastrzab gołębie.

Jest w tym coś z zaczarowanego koła, poza obręb którego nie da się wyrwać, gdyż siłę dośrodkową stanowi zależność człowieka od przyrody, poczucie wspólnoty duchowej, jak również i nienaruszony jeszcze w epoce „stałego gepla” schemat struktury społecznej. Tytuł roboczy tego poematu brzmiał pierwotnie właśnie „Zaczarowane koło”. Doskonałą egzemplifikacją tej chłopskiej wizji porządku świata jest cieszyński kalendarz ideograficzny, unikalny zabytek na obszarze Polski. „Na jego oryginalną treść — pisze profesor Mieczysław Gładysz w artykule *Chłopski kalendarz ideograficzny* — składa się podział roku na trzynaście miesięcy [księżycowych — J. K.], którego początek przypada na 25 XII, stosun-

filosofie z Tawda Kuchina.

kowo ściśle datowanie świąt ruchomych i nieruchomości, notacje meteorologiczne i astronomiczne oraz wyznaczenie początku i zakończenia zasadniczych prac rolnych i hodowlanych, a także niektórych obrzędów i zwyczajów dorocznych”.¹⁴

Temu trwaniu w wiecznie kręcącym się kieracie towarzyszy świadomość upływu czasu, który odziera ludzi z sił i uroku młodości.

I zaś tryby dnia
zaczyny żuć jego siłę
zbiyrać mu dziecięce roki.

Władysław Młynek, kreśląc pełny najdrobniejszych realiów obraz życia służby podbeskidzkiej, krytycznie osądził zależności społeczne w minionych czasach. Lud wieśniaczy czuje krzywdę społeczną i nieśmiało marzy o powabach miasta jako o „ziemi obiecanej”, ale zarazem ogarnia go strach przed nieznanym, przed zerwaniem związku ze środowiskiem wiejskim. Wartość poznawcza poematu *W starym geplu* polega więc także na przekazaniu prawdy o bezwzględności losu wobec ludzi, którzy najniżej stoją w hierarchii społecznej, a jednak są w największym stopniu nosicielami tradycji i starego obyczaju.

¹⁴ M. Gładysz, *Chłopski kalendarz ideograficzny*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego” CCLXXIII — Prace etnograficzne (1971), z. 5, s. 50.

Ale na ten najdojrzalszy utwór poety trzeba patrzeć przede wszystkim jako na dzieło literackie zachwycające świeżą i oryginalną metaforyką:

Młoduca wiosna
zaczyno się oblykać
na wiesieli z majym
odpoczęte słónczko
przestało sie gańbić
za łóński rok
[. . . . .]
bose nogi zaczyły całować zym
kырpce twardły na kótku
zdrzała zymnia
wóniała dniami i nocami
a bielutki lymysz
sewlykoł ją i kłód równiuczko
ku miłowaniu ze zorkami.

Z tych samych przemyśleń, z jakich powstał poemat *W starym geplu*, wyrosła zwięzła opowieść o ciężkim życiu dziewięćdziesięcioletniego górala, nazwana przez Młynka *Dniczki bez minut*. Narrator i zarazem bohater utworu to właśnie „sękaty człowiek” gór. Jego opowieść o zmaganiu się z życiem, a właściwie z przyrodą, której wydierał pożywie nie dla rodziny i dla siebie, przejmuje swoją naturalnością i prostotą. Końcowa scena, przedstawiająca rozmyślania samotnego starca w dniu odejścia z

tego świata, odsłania pewną prawidłowość psychiki ludzkiej, która kojarzyć się może z norwidowskim pojmowaniem życia u schyłku jako „niedocieczonego wątku [...], gdy życia koniec szepce do początku”.

W swej ostatecznej samotności bohater wspomina „bukowych chłopców” — swoich synów, którzy:

odeszli wszecy ku dołu
bo tam bezmala naroz
chlyb z ziymi głębokij sie targo
a w iskrach syczących się piecze

odeszli wszecy
po cysorskiej ceście.

On pozostał wierny ziemi, góróm, wżgardziwszy miastem, gdyż:

[...]tam na dole w tym horuku
kany sie dniczek na minuty rachuje
gzi sie świat
pełny śmiychu
rozkopyrtany od rana do wieczora.

Obsesyjne wręcz umiłowanie ziemi przyjmuje miarę wartości najwyższych, bo ostatecznych:

nic żech tej ziymi
nie zostoł dłózny

bo dóm ji siebie
za to
co óna mi dała
a óna sama na swoim grzbiecie
zanie sie mie kaj trzeja
jako jo w siebie
ją noszę.

W słowach tych sam poeta wypowiedział własne credo. Cały poemat jest artystyczną motywacją tej głębokiej prawdy polegającej na szacunku człowieka do ziemi, tej najwyższej wartości, której trzeba służyć i spłacać dług. A Władysław Mlynek spłaca go tym hojniej, że swoją twórczość poetycką uprawia właśnie w autentycznej gwarze tej swojej ukochanej ziemi cieszyńskiej. I za to należy się poecie wdzięczność wszystkich Polaków.

Jan Krop

Spod
Kozubowej

PIEŚNICZKO MOJA

Hej, pieśniczko moja,
Hej, pieśniczko miła,
Czyś ty sie w słónczku *,
Czy w śmiychu rodziła?

Rodziłach sie w słónku
Hore ponad polym,
A potym mie za swe
Przijiły gorole.

Rodziłach sie w śmiychu
Pod bielutkim czepcym,
I teraz też za to
Miłują mie wszecy.

Rodziłach sie w ziyimi,
W twardej, szarej grudzie,
I teraz też za to
Miłują mie ludzie.

---

* W gwarze zaolziańskiej jest swoiste zróżnicowanie w wymowie głosek o, ó i u. Litera ó zawsze oznacza dźwięk pośredni między o i u. Głoskę ó wymawia się tu czasem jako o, natomiast u brzmi często jak ó; np.: słónczko, bróny, ale gorol, spodnica; pujdziesz, skureczka, pumoc, ale dróty, słóžba, plóg czy wyhulać.

KOZUBOWO

Kozubowo, mój gróńczku —
Kajś sie podziół, mój Janiczku.
Z płaczu jedle usychają,
A sałasze zarostają.

Już kolyba pod mchym pułko,
Przez szyńdziółek wiater fuko.
Już nie śpiywo głos trąbity,
Przez Ostry a Kamynity.

Hej, owieczki czorne, białe,
Już są nasze grónie gołe.
Cicho szumią młode lasy —
Kaj są nasze stare czasy?...

ZIYMIO MOJA

O, grónie,
moje gróniczki,
wyście mi dómym,
wyście mi świątynią.
Wóm bedym śpiywoł
wszeciuczki pieśniczki,
zanim jo umre,
zanim óne zginą.

O lipo,
moja lipeczko,
tyś mi w dzichetce
cichy ciyń usłala.
Tyś mie koila
kamiyniym i mową,
te zymie twardą
do sercaś mi dała.

O niebo,
moje niebeczko,
stoisz sie wiecznie
bukietami kwiecia.
Tyś mi lzy dało
i serce miękučki,
i wiare pewną,
i hyre stulecia.

O zymio,
moja zymeczko,
tyś mi je matką
i szczęścim, i mlykym.
Jakóż cie objąć —
rąk by mi chybiało —
za to, że z ciebie
mogym być człowiekym.

MOJA CHAŁUPA

*Władysławowi Niedobie
na trzydziestolecie Święta Góralskiego*

Rowni jako smreki,
twardzi jako buki
wrosli my korzyniami
do tego kąska ziymi.

Tu je naszo chałupa
pokryto szyńdziołami chmur,
z wielkim kołowrotkym
radosnego żywota,
z nolepą pełną
reźnego chleba.

Minióne wieki
wiecznym były przednówkym
z rękami rozłożonymi
na pustym stole.

Minióne wieki
były kamynnymi żarnami,
przez kiere sypoł sie cały żywot
przesiywany przez gołe ścierniska,
a noce przikłodały gęstą óme
na zbolale krziże
a popraskane ręce.

Dzisiejszy wiek
to wieczne żniwa,
a każdy dzień pełną gębą
dowo. rozgrzeszynie.

Dzisiejszy wiek
podoł człowiekowi rękę,
wyrwał go śmierci w kolybce.

Zasioli ludzie słowo,
wyrosły nowe miasta,
nowe fabryki i pola,
nowe lasy i łąki.
A na nich kwitną
nasze wnuki i dzieci.

A na tym kąsku ziymi,
kaj se już tysiąc roków
rozprowiómy z wiekami,
kany se rękę podowo
wczora a jutro,
kany wedle miłości
rodzi sie nowo pieśniczka
i wiersz —
zeszły sie z ludziami
nasze grónie —
cało naszo ziymia
przyszła sie napić
naszej pieśniczki
i mowy.

Tu wszecko śpiywo,
tańczy a koško,
wszecki serca
jednym są sercym.

Tu je moja dłón,
splyńskiyrzóno i twardo
na zgode wszeckim
i na szczęści.

Witejcie,
witejcie w tej chałupce
z szyńdziolami naszych słów,
ze ścianami naszych serc.
Siednijcie na sękatej ławie
a porozmyślejcie.
Nie zawiyrzejcie dźwyrzi,
niech jeszcze przidą ci,
kierych oczy są głodne,
bo starczy dło każdego.
A jak wóm spadnie
okruszynka słowa,
to ją podniyście,
aby jutro nie musiało
nad sobą a nad nami
zapłakać.

SMUTNE HÓŚLE

Stoła roz jedliczka
Na Połómie Małym,
A w jejim serduszku
Wieki se szumiały.

Prziszli z siekiyrami,
A jedliczke ściyli.
Z czystego serduszka
Hóśliczki zrobili.

Grają se hóśliczki,
Wyskają, figlują,
A przy nich dziywczacka
Wiesioło tańcują.

Ale se nikiedy
Zapłaczą żałośnie,
Że już mało jedli
W naszych gróniach rośnie.

GŁODNY OWCZORZ

Zuzanko, Zuzanko,
Białe mosz fortuszek,
Prziniyś mi na sałasz
Ze syrym gałuszek.

Ze samych borówek,
Ze samej żyńczyczki
Ni mogę już chodzić,
Słabe móm nożyczki.

Gdybych ci przinióśła,
To bych jo se dała!... —
Za inszą byś chodził,
Jo bych cie ni miała.

Zuzanko, Zuzanko,
Dziesiyńc mosz paluszków,
Naszskrobej ziymioczków,
Napiycz mi placuszków.

Jo napiekę placków,
Pomaszczę szpyrkami,
A ty bedziesz gónił
Na dół za dziywkami.

Nie bede jo chodził,
Świyńcie ci ślubuje,

Bo cie, Zuzaneczko,
Okropnie miłuje.

Jo zeżyne owce,
Ty nagrabisz ścieli,
Zrobiemy, Zuzanko,
Gorolski wiesieli.

Ty nazbiyrosz syra,
Jo kłapnę barana,
Bedymy sie bawić
Od rana do rana.

MOJA TRĄBITA

Wyndę na gróńiczek,
Wyndę na Rokite,
Urąbię strómecek,
Zrobię se trąbite.

Wydlubię z postrzodka ¹
Bielutki drzeweczko,
A potym owine
Wiśniową skureczką.

Bedym jo se trąbił
Jak zóndzie słónecko:
Wyspej sie mi dobrze,
Moja Maryneczko!

A jak rano słónko
Wyńdzie nad gróńiczki:
Stowej już, Marynko,
Ryczą ci krowiczki!

Jak krowy podoisz,
Wypij mlyka zbonék,
Prziżyń ich chutniuczko
Ku mie na pasiónek.

---

¹ Ze środka.

Tu sie będą pasły,
Brzinkały zwórkami
A jo cie obłapie
Na mchu pod brzózkami.

BIYDNY

Biydny jo już, biydny,
Biydne moje zdrowi,
Nie wyndę już nigdy
Han, na Jaworowy.

W koszorze owieczki
Beczeć za mną beda,
Że jo już im więcej
Soli z ręki nie dóm.

Nie zaźni przez lasy
Głos mojij trąbity,
Bo jo już starością
Ku wyrku przibity.

To wyście, gróniczki,
Wziyny mi urode,
Bo joch sie zestarzoł,
a wy sąście młode.

HEJ, GRÓNICZKI

Hej, gróniczki, hej, gróniczki,
Jako reżne-ście chlebiczki,
W piekarszczoku wypiykane,
Twardym palcym przeżegnane.

Hej, gróniczki, hej, gróniczki,
Gdóż was pięknie wymalował,
Że przez cały długi żywot
W swoim sercu zech was chował.

Wyście, grónie ukochane,
Ludzkim śmiychym malowane,
Ludzkim płaczym obmywane,
Ludzkim sercym rozśpiywane!

ROKI MOJE

Po cóżeś ty chodziwała
Po wodziczke z biercym,
Złutowanio żeś ni miała
Z moim biydnym sercym.

Rozczosałaś swoje włosy
Gwiozdeczkami z nieba.
Teraz mi nad moim losym
Zapłakać potrzeba.

Tyś młodziutko. Ciebie wiónek
Rozkwito na głowie.
A jo mogym lada dziónek
Spocznyć na kierchowie.

Twoje piersi jak wiaterek,
Jak brzęczyni pszczołki.
Moje palce krziwe, stare,
Jako w brónach kolki.

Moje wargi wiatrym zbite,
Wielki brózdy mają.
A ty twoje jak malina,
Fijołkym wóniają.

Jak ja umrę, to na niebie
Zmiyń się w słoneczko.
Zozdrę każdy dzień do ciebie
Przez chmurki, dzieńweczko.

POGRZYB GOROLA

Jak mie kiedy powieziecie
W tróhelce do pola,
Pamiętajcie, zaś chowiecie
Jednego gorola.

Grónie mie wykolybały,
Olza myła głowę,
Mama śpiywać nauczyła
Naszą śląską mowę.

I tak zech se pośpiywowoł
Przez swój żywot cały,
Choć nikiedy ty pieśniczki
We lzach sie szulały.

Taką tróhle mi ubijcie,
Abych wieczne czasy
Śpiywać słyszol w tej zymeczce
Nasze piekne lasy.

Pod głowiczke mi też dejcie
Moją starą gunie,
Głęboko mie nie chovejcie,
Abych widziol grónie.

Dwa ramiona brzoźowego
Krziza mi wystarczą.
I nie płaczcie, bo na świecie
I tak dość je płaczu.

SMUTNY STARZIK

Adamowi Wawroszowi

Adamku, Adamku,
Tyś już na kierchowie.
Gdóż nóm bedzie dali śpiywoł
W naszej śląski mowie?

Ciche są gróniczki,
Posmutniały chaty,
Pusto bedzie żyć nad Olzą
Bez gazdy, bez taty.

Zapłakali starka,
Ścichły kołowrotki,
Że nie bedziesz już na śćmiywku
Rozprowioł nóm godki.

Starzik na nolepie
Wyklepoł fajeczke
I ze smutku, ze żałości
Obląpił stareczke

Do głębokij ziyymi
My iść mieli przódy.
Tyś mioł dali pisać wiersze,
Boś był jeszcze młody.

I na moje kości
Przidzie roz dziyń taki,
Że ku ciebie na kierchowie
Legnę bez tabaki.

A jak na stareczke
Ta z kosą zawoło,
To se legną między nami —
Bedzie nó m wiesioło.

Ty nó m bedziesz dali
Opowiadał bajki,
A nad nami niech se kwitną
Niezapominajki.

Dziwnie się obudził niewiesioły,
Wiater i deszcz po oknach chlusto.
Dzieci ku dołu tyrckają do szkoły —
A jejich szkoła wedle¹ stoi pusto.

Na drótach gromady jaskólek siadają,
W pogrzebowe fraki piekuśnie odziane.
Sąsiedzi potajmu oczy ociyrają,
A okna szkoły płaczą z ludziami.

W klasie tak smutno — jyny przodków duchi
Do pustych ławek cichutko se siadły,
A w kącie pajak wachuje na muchi,
Kiere w piyrszej klasie przepadły.

Stoletni smreki, jawory i buki
Staną gęściutko na straży dokoła,
Aby wiedziały prawnuki i wnuki,
Że tu gorolsko była se szkoła.²

---

¹ Obok.

² Kiedy w polskiej osadzie liczba dzieci zmniejszy się tak, że nie ma już uzasadnienia do kontynuowania nauki w miejscowej szkole, uczniów przenosi się gdzie indziej, a szkołę się zamyka.

GOROLECZKA

Gorolowi z Kozubowej
Powiadać nie trzeba,
Że mu jego goroleczka
Spadła kajsi z nieba.

Kaj by też tam to ściybelko
Z jednej ziobra kości
Miało tela w swoim cieie
Siły i mądrości.

Żyje już tu na sałaszu
Dobre ze trzi wieki
I wiy, że mu goroleczke
Wychowały smreki.

Że ją wiatry wyhólały
I że ranne rosy
Myły lica goroleczce,
Nożacka i włosy.

Że szum, siła, twardość, pycha,
Piękno naszych gróni,
I ta miłość, i tyn uśmiech —
Wszecko weszło do nij.

Nie brzdzi sie goroleczka
Żodnucną robotą.

W płógu, tańcu czy przy blasze
Szczyrzi sie jak złoto.

Gorol w gróniach żył szczęśliwie
I dobrze pamiętał,
Że ta jego goroleczka
Też mo swoje święto.

I wtedy to gorolowi
Żodyn nie zabronił,
Aby przyniós goroleczce
Bukiet naszych gróni.

Goroleczka czornym okym
Mrógnyła spod czoła,
A za to sie na gorola
Cały żywot śmiała.

Jak sie bedym wydowała,
Przi sukni żywotek
Wyszyje se strzybną nitką
Bukietami kwiotek.

Galónczke szyrokućną
Z fijołkową wónią,
Niech zowisne oczy chłopców
Jyny za mną gónią.

Fortuszczyk jako wiosna,
Zabarwióny tęczą,
A pas szumny z wisiorkami,
Co przy chódzy brzinczą.

Bielusinką opaseczke
Na kistke se zwiążę,
A do hoczków se nawlekę
Ze złota lańcuszki.

Kaboteczki se naszkróbie
Z takimi mufami,
Aże wszecki zowiśnice
Zakręcają głowami.

Póńczosieczki będą biołe,
A w brynelkach pięty,
Zaś na głowie, na warkoczach
Piekný wiónek z mięty.

Papióreczkým z cygoryje
Przyczyrwiynię lica,
Niech se o mnie powiadają,
Żech je paradnica!

ZOWIŚNICA

Idzie Hanka do kościoła,
Furko ji spodnica.
Nożyczkami tak przebiyro,
Jako paradnica.

A piegato Zuza z izby
Przez okno zoziyro.
Gryzie wargi.
Ze zowiści aże ją rozpiyro.

Myśli Zuza zowiśnica:
Muszym ją pokónać.
Jesi jo móm gzycht piegaty —
Óna bedzie chrómac!

Nic nie mówi. Cosi w gorści
Schowała pod weste.
Nazbiyrała ćwięczków ostrych,
dała ich na ceste.

Ku wieczoru szwarno Hanka
Przi znoszaniu dumie:
— Nale, cóż tak naszo Zuza
Strasznie naroz chrómie?...

Gazda, co to wszecko widziol,
W duchu se powiadao:
Ja, gdo pod kim dołki kopie,
Tyn sóm do nich wpado.

Nie weznym se, nie weznym
Z Koszarzisk Janiczka,
Bo ón je moc piegaty,
A joch paradniczka.

Gębe myje sadzami,
Włosy czosze wszokym,
Kiszke pije z putniczki,
Jy gałuszki hokym.

Móm nożyczki z piernika,
A gębulke z ciasta,
Weznym jo se szwarneho
Galanečka z miasta.

Pachołcy to poznali,
Że przebiyrą rada,
Wszecki dziywki pobrali,
Ale od sąsiada.

A teraz sie nie dziwcie
Moim smutnym śpiywków,
Z miasta żodyn nie prziszel —
Joch je starą dziywką.

Czyrwióne słoneczko
 Zaszło za Kikule,
 Jakby sie gańbiło
 Za moją koszule.

Bo moja koszula
 Łokcie mo stargane,
 Moje nogawice
 Całe połotane.

Porwoł mi galaty
 Od Kubula Burek,
 Jak żech^{ci} ku Jewuli
 Przelazowoł murek.

Dy żech włożył przez okno,
 Jewka sie gańbiła,
 Wielką szywanicą
 Nogawice zszyła.

Jak żech szeł ku Hance,
 Toch se tam na płocie
 Porwoł na sztachetach
 Wyszywane łokcie.

Hónorowo Hanka
Nic sie nie pytała.
Popadła żarnówkę
A z izby mie prała.

Teraz na tych dziurach
Nici sie mi prują,
Bo każde zolyty
Cosika kósztuja.

MACIERZÓNKA

Kaj też na gróniczku
Rośnie macierzónka,
Bo ji chcę nazbiyrać
Dlo mojigo Jónka.

Z macierzónki kwiotko,
A z lubszczka korzónek,
Aby mie miłowoł
Od Hyrtónia Jónek.

Nie pumoże, dziywcze,
Na miłość mu dować,
Jak sie ciebie nie chce
Wczas raniutko stować.

Krowy downo ryczą,
Świnia w chlywku kwiczy,
A ty sie w kumorze
Rozciagosz na pryczy.

Nejlepszą pumocą
Na zamiłowani
Je twoja robota,
A wczasne wstowani.

WIÓNECZEK

Jak już twój wió neczek
Popłynie po wodzie,
Rozmyśle j dziyweczko
O swoj i swobodzie.

Bo twoja swoboda
Z wodziczką se płynie,
Pujdziesz pod czepieczek
Zanim roczek minie.

Bo jak bez czepieczka
Bedziesz chłopca chować,
Bedą na cie ludzie
Palcym pokazować.

OCHLASTA

Kole Stożka — tu se Olza,
Tam se Wisła leci.
Żył tu gorol z babą swoją
I siedmioro dzieci.

Była krówka, był zagónek
I chałupka mała.
Jyny cóż, dy na gorolce
wszecko spoczywało.

Często była z dzieciskami
O chlebie i wodzie,
Bo ji gorol każdy grejcar
Przechlastoł w gospodzie.

Gor jak krowa odstawiła,
Dy sie miała cielić,
Musiały sie gorolacka
suchym chlebym dzielić.

Jak sie w nocy gorolisko
Przimiaźgoł z gospody,
To sie w cichej chałupeczce
Zaczyły niezgody.

Jak słoneczko je nejwyży,
Z łóżka sie wyszkrobie,
A pyszczysko wykrziwióne
Wyszlucho se w żłobie.

Co kaj w garcach albo w trąbie,
bez gańby wyżere,
Zaś do karczmy ku ochlastóm
Kamratóm sie biere.

Choć gorolka na grzibiecie
Ciężki krziż dźwigają,
Lzami dzieci wykoila,
Płaczym kolybyła.

I wyrosły dziywki szumne,
Chłapcy jako dęby.
Gorolowi jeść dowali
Łyżką aż do gęby.

Ręce sie mu, nogi trzęsły,
Pluca mu piszczaly,
Bo w karczmissku przepił zdrowi,
Aji żywot cały.

A kiej nad nim na kierchowie
Szczyrknyła łopata,
Dzieci cicho zapłakaly —
Bo to jednak tata.

PRZI MUZYCE

Jak już tydziyń sie przekuloł
Przez spraskane ręce,
Wtedy cało goralija
Gła sie ku muzyce¹.

Roz na gajdach, roz na basie
Helokały śpiywki.
Pacholczyska przy szynkwasio,
A po kątach dziywki.

Każdy swoją, każdy swego
Oczyskami dybie.
Porwószczoki, stare baby —
Z nosami na szybie.

Podle tego gdo na wozie,
A gdo był w chómóncie —
Gazdoszkowie za stołami,
Kumornicy w kącie.

Jak już potym gorzolczysko
Rozumym zdyrbało,
Zatrzęsła sie goralija,
Aji karczma cało.

¹ Myślała już tylko o zabawie (muzyce), przygotowywała się do niej.

Choć niejedyn cały tydzień
Zbity chodził, zgięty,
Przi muzyce zedrził kyrpce,
Poodbijał pięty.

Hej, gziły sie gorolacka
Do rana biołego!
Młodzi — polki. Za to starzi —
Błogosławiónego.

Jak pumału sie prózniły
Od rozolki żbery,
Juj, gaździne wachowały
Wystrojóne cery.

Kiej sie potym nad gróniczki
Wycwanckoł dziónczek,
To niejedna zapłakała
O tyn swój wiónczek.

Przi niedzieli po obiedzie
Wykrzyźbiały gęby,
A niejedyn porachowoł
Wytraskane zęby.

Twardo ziymia, twarde ręce,
I notura twardo.
Ku robocie, ku muzyce —
Po gorolsku, hardo!

GAZDOWSKO POLITYKA

Pożrali sie dwo gazdowie
O zogónek mały,
Chociaż na nim od jak żywa
Kamiynie leżały.

Jedyn mówi, że to jego.
Drugi trwo w uporze,
Że se cały zogóneczek
Pod zymioki zorze.

Gdyby zodyn nie był dziubnył
Do kaszczyczka zymi,
To by dali leżoł plóny
I pełny kamiyni.

Jedyn z gazdów wzión se plózek,
Drugi se wzión kryke.
Tyn trzeci sie dziwoł z boku
Na tą polityke.

Pobili sie dwo gazdowie
O zogónek mały,
Aż im przy tym ze zowiści
Serca popukały.

Leżą teraz wedle siebie
Jako jedno ciało
I każdy ma dość zymeczki,
Jyny serca, mało.

Hej, gdyby zymeczka dała mi te siłę,
Naplułbym jo se do gorści,
Wybiłbym z ludzi to, co je w nich zgniłe —
Ty wszecki zwady i złości.

Jedyn słówczkym o słowo zahoczy,
Choć ani źle to nie czuje —
A drugi hned sie nadymy a boczy,
Hned słówek tysiąc wypluje.

Jedyn kamyczek schowie se pod gunie,
Choć baji w płótnie mo dziure.
Inszy? — Tyn chciolby porwać całe gronie,
A jeszcze skolo na fure.

Powiy przy rzeczy gazda bylejaki:
Latoś jarzina je szumno.
Drugi już mówi: Tyn mo zboży taki,
Że mu nie wlezie na gumno!

Jedyn se chodzi między ogórkami,
Co widzi, bierze, nie pyto.
Dóma se żere sztyryma rękami,
A inszym dołby prózne koryto.

Gdyby tak ludzie roz byli bez winy,
A każdy jedyn był prawy,
Wtedy skludzaliby same kończyny
A nigdy, nigdy otawy!

CHŁOPSKI ŚLUBY

Wszecy chłopi po dziedzinie
Cicho se szuszkają,
Że to dzisio jejich babki
Wielki święto mają.

Każdy szumny bukiet kwiatok
W mieście hned kupuje
I że bedzie żył porządnie
Ślubuje, ślubuje.

Że już nigdy nie przepije
Tej remónacyje
I że nigdy już nie wlezie
Do restauracyje.

Że przestanie każdy wieczór
Chodzić na zebrani
I że nigdy już nie bedzie
Dudroł nad szwołkami.

Tak sie chłopi w piersi biją
Pokorni i zgięci
I ślubują, i ślubują,
Że już będą święci.

Babki — ty sie jyny cicho
Smieją tak spod oka:
Wielą sie też tych obietnic
Wypełni do roka?...

PO KOŁĘDZIE

W starej izbie, zadymiónej,
Kajsi na Filipce,
Szkroboł palcym pastyrziczek
Na zamarzłej szybce.

Wiater gzi sie, śniegym wali,
A zomietów wszędzi.
Jakóż w biydnym kabociczku
Chodzić po kołędzie?...

Ze żałości wzión do ręki
Jałowcową szczypke,
Taki słowa rył pumału
Na zamarzlą szybke:

— Aby wóm też przez rok cały
Nie chybiło chleba
Ani soli, ani mąki,
Ani słónka z nieba.

Abyscie też, gazdoszkowie,
Wszecy zdrowi byli,
A Wilije w przyszłym roku
W szczęściu sie dożyli. —

Od tej chwili uleciała
Roków szwarno kupka,
I została jyny szyba,
I pusto chałupka.

Jak żech w lecie na gróńiczku
O słóńeczko pytoł,
Toch na szybce zaprószónej
Ty słowa przeczytoł.

GAZDOSZKU

Gazdoszku, gazdoszku,
Na tyn Nowy Roczek
Przibędzie wóm dniczka
Już na kurzi kroczek.

A jak na Grómnice
Pujdymy po lodzie,
To już hned wiosneczka
Bedzie tu po wodzie.

A jak na Grómnice
Bedzie jeszcze mrózek,
To se już, gazdoszku,
Narychtujcie wózek.

Jak nad Czantoryją
Wylezie słóneczko,
To se zaśpiwómy:
Witej nóm, wiosneczko!

A jak już na polu
Zakwitną zymioczki,
Bedą sie mieć dobrze
Ludzie i sarnioczki.

UTOPIEC¹

W zotoce pod wiyrbą nad wielkucnym plosym,
Kaj sie Olza gięła takim krziwym nosym,
Kany rąki grały, rybki tańcowały,
Żył wóm se utopiec — taki chłopek mały,
Co w wodzie był suchy i spać sie mu chciało,
A jak wylóz na brzyg, to z niego kapalo.
Siedziół na kamiyniu, wiela sie nie ruszoł,
Pod glinianym garcym dzierzół ludzki dusze,
Kiere za żywota drugih zeżyrały,
A teraz pod garcym pokute pykały².

Tak se siedziół, dziwoł, jak sie woda leje,
Z listeczków se czytoł, co sie w świecie dzieje.
Patyczkym na piosku pisoł ludzki grzychi,
Wszecki złości, zwady, zowiści i pychi.

Jak miesiączek wieczór wyszkroboł sie z chmury,
Wylóz se utopiec z wodziczki do góry.
Tańczył z nocnicami³, aż frączała kiecka,
Przeganiół pachółków, straszyl spórne dziecka.
Jak już sie dźwiryziska zatrasały w gospodzie,

---

¹ Topielec. Według wierzeń ludu mały człowieczek, który może zmieniać swoją postać i ma moc nad przyrodą.

² Odbywały pokutę.

³ Kobiety, które według wierzeń ludu wodzą w nocy ludzi po bezdrożach; zwane też bandurkami.

Wszeciuczkich pijoków wyczochoł we wodzie.
Nieporządnym dziywkóm cis do łózek żaby,
Straszył kole płotów plotkujące baby.
Złodziejóm, wandrokóm ławy powykrziwił,
Za oknym siyrotce kołysanke śpiywoł.
A choć sie go ludzie po dziedzinach boli,
Chcioł utopiec ulżyć jejich ciężki doli,
Bo jak sie tak dziwoł przez wode spod ławy,
Chcioł, aby tyn świat był szczęśliwy i prawy.

Dzisiaj stare plosy smutne je i puste.
Nie tańczą raki ani ryby tłóste.
A chociaż wodziczka fórt sie kulo z kopca,
Szkoda, że pod wiyrbą ni ma już utopca.

STARECZKA Z KURAJKI

Karolowi Piegzie za „Gajdosza z Kurajki”.

Siodują se na przylipku
Stareczka z Kurajki,
Z pacharziny naciskają
Do zgaśnionej fajki.

Zogładają ponad płoty
Hore, po gróniczkach:
Gdóż mi kiedy nad tróhełką
Zagro na gajdziczkach?...

Naroz spoza Kozubowej
Przipląt sie wiatrzcik:
Dyć mie kiejsi na gajdziczkach
Uczyli starziczek.

Ze starziczekym nieboszczykym
Dobrze sie wóm mómy,
Bo we dwoje se na gajdach
Cały roczek grómy.

Z tej uciechi wóm stareczka
Nabili se fajke
I kurzili, aż zaćmili
Calučką Kurajke.

Teraz w zimie przy kuminie
Siodują se blisko,
Kaj im wiater ze starzickym
Na gajdziczkach pisko.

Porwali sie roz tatowie
Przeciw swoj Jewce.
Ani jedyn na wiesieli
Zgodzić sie ji nie chce.

Bo to Jewka mo przebiyrać:
Pola szwarną kupkę,
Sztzyry krowy, dwie jałówki
I piekną chałupkę.

Że sie Jura bydny rodził —
Cóż też za to może?...
Bywać musi u Kubulów
Hore, na kumórze ².

Jewka pyto, Jewka płacze —
Twardo ojców pycha:
Albo precz, albo se chladej
Inszygo żynicha.

Nawarziła Jewka bryje,
Napiykła se ciasta,

---

¹ Prawo do dziedziczenia. Tu w znaczeniu ironicznym, bo właśnie rodzice pozbawili córkę tego prawa.

² Mieszka wysoko w górach jako komornik, kątem w cudzym domu.

Po ogłoszkach ślub zebrali.
I poszli do miasta.

Słabły ręce, siwły włosy,
Grubły młode buki.
Na grón teraz przijyżdżały
Roześmiate wnuki.

Widzą teraz starzikowie.
Że już ni ma gięcio³.
Bo jakóż to teraz pytać
Jewke albo zięcia?...

Poprzedali wszecki statki,
Brogi i chałupki⁴
I pokornie szli ku dzieckóm
Do miasta, do kupki.

Starka rano w sabatorze
Noszą rożki, mlyko,
A starziczek na balkónie
Z fajeczki se pyko.

Starzik głową przikiwuje,
Jak mówią stareczka.
Że w żywocie nie użyli
Tak kupa słóneckza.

---

³ Nie ma wyjścia.

⁴ Zabudowania gospodarcze.

KÓMU TYN WINIEC

Kómu tyn winiec
z czetyny a owsa,
z dómowym zokalcym,
kómu tyn winiec
dać trzeba?

Tym, co w kamiyniskach
dra̧ skrzywióne palce,
tym, co zostali
bliziutko nieba.

Kómu dać gałąź
kwitnącej jabłóni
w jęczmynnych warkoczach,
kómu tyn bukiet dać trzeba?

Tym, co w swoim śmiychu
mają uśmiych gróni,
śpiywają wónią
reźnego chleba.

Kómu tyn kóncert
buków, jedli, smreków
z barwami łąki,
kómu tyn kóncert dać trzeba?

Tym, co w swoich sercach
mają hardość wieków,
a na poleczkach
baranki z nieba.

Po kogo by my
kolase posłali,
bielućki kónie,
kómu kolase
z dwiema porami?

Tym, co w naszych gróniach
trwają i wytrwali,
a nasze grónie
robią gróniami¹.

---

¹ To znaczy: wzbogacają piękno gór własną kulturą — śpiewem, strojami, ozdobnym budownictwem...

BIYDA TO BEDZIE

Biyda to bedzie, biyda.
Nie chciołbych dożyć tej doli,
Jak już w naszych Beskidach
Żodnych nie bedzie goroli.

Kraj nasz sie cały miyni,
Wszecko idzie do miasta.
Gorol — tyn wyrós z ziymi,
Jego wnuki już z ciasta.

Twardo je skurka chleba,
Twarde z kamiynio pole.
Choć w kopcach bliży do nieba —
Lepi isto na dole.

Ni masz śpiywu przy niebie,
Par! — same auta hore¹.
Grónie same od siebie
Nosić będą pokore.

A jak nasze pieśniczki
Zaczną życie tułacze,
Wtedy pola, gróniczki,
Kraj tyn — Olzą zapłacze.

---

¹ W górach same auta!

Gdo jednak wyrós w gróniach,
Kómu ta zymia je blisko,
Tyn se zostanie dóma —
Choćby miał gryźć ściernisko!

MOJA WOLA

Bronisławowi Prochnerowi

Już mi mówili:
Siedź na przilypku,
Dość mosz starości
I chleba.

A jo se chodzę
Po swoji ziyymi
I słowa sieję —
Bo tak trzeba.

Już mi mówili —
Siedź na nolepie,
Starczy ci przeca
Kąszczek nieba.

A jo se chodzę
Po swoich gróniach,
Pieśniczki sieję —
Bo tak trzeba.

Na tym brucleku
Noszę lzy moje.
Ni ma tu żodnych
Metali.

Jo z tymi lzami
Tej ziyi śpiywóm
I śpiywół bedym
Ji dali.

DOMA

Choćbych miał scypnyć z głodu,
Choćbych miał zeżuć pół guni,
Tu umrę. Tych żył za młodu,
Nie wymiyniłbych tych gróni.

Jedni ku morzóm furkają,
Tyn o Afryce mi plecie —
A kaj tak ptoszki śpiywają!?
Kaj je tak pięknie na świecie!?

Morze? To moda! — Błozny!
Człowiek chce zakłać: Do hróma!
Gzij sie, lecz nejprzód poznej
To, co pieknego mosz dóma!

ŚLĄSKIE ROZMYŚLANIA

Kozubowo, Jaworowy,
Grody naszej śląskiej mowy!

Olzo, Olzo, Olzo rzeko,
Czy twe źródła tak daleko,
Czy z cudzego płyniesz kopca,
Że twa nazwa taka obca?

Domku, domku mój rodzinny,
Jakiś pusty, jakiś inny,
Ani nucisz, ani nie śniesz,
Czy już w tobie nie ma pieśni?

Ziemio, ziemio, ziemio miła,
Tyś głaskała i koła.
Dałaś i skąpiłaś chleba,
Bo tak czasem było trzeba.

Grudo, grudo myta rosą,
Hartowana pługiem, kosą.
Szara jesteś, szaraś była.
I w tym twoja moc i siła.

SMUTNE GRÓNIE

Odpoczywoł na polanie
I rozmyśloł Połóm,
Że sie isto wdowcym stanie
A Czantoria wdową.

Smutnie Stożek głowę schylo,
Płacze Kozubowa,
Że pumału już domiyło¹
Naszo śląsko mowa.

Po gróniczkach wiater szlocho,
Z płaczu schną jedliczki,
Nućą se kadłuby suche
Żałobne pieśniczki.

Już moiczki² schną na łanach,
Smreki sie schylają
I na wiecznych swych organach
Requiem wygrywają.

Olzę na pół rozłómejcie
Na krzyżyczek mały,
Aby chociaź ty ramióna
Nad nią zapłakały.

¹ Kończy się, zamiera (od mleć).

² Mlecze.

HEJ, PIEŚNICZKO!

Hej, pieśniczko ty radosno,
W tobie lato, jesień, wiosna,
W tobie barwy starych lasów,
W tobie prawda starych czasów.

W tobie kwiecie rośnej łąki,
W tobie mądrość twardej ręki
I chodniczków miękkiego łona —
Radość słonecznym pozłociono.

Idź se z nami ponad krajem,
I z honorami, i zwyczajem.
Podej rękę każde rano,
Moja piosnko ukochano!

Wstarym
geplu

Nowy rok
w chlywie na wyrko
wyszkroboł sie ku pastyrzowi
zdyrboł okłockym włosów
aby nie zaspół winsza
dy gazdoszek radzi byli
jak piyrszy był chłapczysko
a piyrszy winszownik
browoł ze samučkigo dna kapsy

abyście sie też mieli
jako w niebeczku anieli

tyrtkym przez pola
choć oziąbała biyda
bo miesięczek nie grzeje
a w oknach za miyrtami
czakają pod zoglówkami szóstki
za płotami psiska

winszuję wóm co wóm trzeba
a po śmierci
hóp do nieba

chuchały krowiczki
na sny

o białym chlebiczku
o bielućkich nogawicach bez łot
o hrubej książce
na gazdowym stole

chuchały cielacka
na myślączki
o biczu ze szumną kućką
o skurzanych siedziskach w kolasie
o patyczkach
przez dziurke styrkanych
pod blache

winszuję wóm winsz
mocie w piecu gęś
a na piecu kohóta
mocie chłopca hóncwóta

szczyrkały szóstki w czopce
dy kapsa była dziurawo
jako tyn żywot pastyrski
na kierym se ulżało
słónczko
deszcz
aji ty bącki gaździny

w kąciczku przy mietle
a misce z kocurym
pijoł swoją lure

z krajiczekym brótfanioka —
a za stołym
taki opyrtek
kiery nie podlož
popod kobyłe —
bo był gazdowskim synym

hej
ta pastyrsko dola
jako poskludzane pola

utrziła dziywka gębe
nasypała pipy do pumyj
pognała do chlywa
a pacholek za nią —
dy chaśnicy ni mieli czasu
rómiegać po jodle
a odbyrkować do pełnej miski
choć warczoł żołądek
ze złości

posłała łóżko na chlywku
a pacholkowi w masztali
nim swoje dniczki w szaflach
pod krowski pyski kładła
a z twardych palców
doiła spiynióne mlyko

szła roboteczka
w masztali i chlywie

w świątek i piątek
od ćmy do ćmy
choć w izbie taki święto —
ani noża do ręki
wziąć nie śmiał
bo to grzych wielki

jedni przeca sie urodzili
dlo nieba
drudzy zaś
dlo piekła
chocioż na tej ziymy
pieróny na nich lotały
aji bez chmur

piyrszy dziyń w roku
jako każdy inszy
w utropie
a w poniewiyraniu
w trójkacie krowskich chwostów
kupy gnoja a gęby
w trójkacie musu
brąblowanio gaździnej
a nadziei
w minutach pogardy
dlo świata i dlo siebie
i dlo miłowanio zowitki

rozchodny dziyń¹
po nowym roku
radość z koleđy w pinkliczku

za cały rok harówki
pecynek chlebiczka
półdrugo syrzoka
a dwanoście ryńszczoków
za słónecko
za wiaterek
za deszczyczek aji pieróny
za bącki² i za suchą skibeczke chleba
wąziutki szajtek szpyrki
dwacet ryńszczoków dziywce
za całe plosó wytarganego mlyka
za szcurki pumyj
i za gazdowski pocapkowani w sąsieku

szytyrcet ryńszczoków pachólkowi
za namaszczone opraty³
a stargane ręce
za zedrzite podkowy

---

¹ Dzień 2 stycznia; dla służby dzień radości — otrzymywali od gaździny słoninę i trochę lepszego ciasta i tak obdarowani udawali się do swoich rodzin, gdzie mogli być do Trzech Króli.

² Szturchańce.

³ Opraty, czyli lejce, wzmacniano i konserwowano, wcie-rając w rzemień tłuszcz.

a wykieltane koła
za skibe kole calückigo świata⁴
po pecynku chlebiczka
po dwa kołocze syrzoki
a po szajcie szpyreczki
na odpoczynek do Trzóch Króli

hiperbola

cicho lygowoł pastyrz na nolepie
nie straszły go w nocy mory
jyny sotóna żarnówka
a pełno słómiónka pipy
na piersi mu prziciskoł
ciężkucny kamyń żarnowy

smęco cięszkij pny

wyszywała se dziywka
harasym na żywotku —
ciyrpły ji ręce
dy zwykły na twarde cycki
a ulepióne widlisko —
a do wielkucnych szafli
wlywała swoją nadzieję
że też przeca kiejsika
w kolasie se pojedzie

met.

⁴ Jest to hiperbola mająca wyrazić trud orania, nużącego chodzenia za pługiem od świtu do nocy. Zmęczony oracz wyobraża sobie, że gdyby można było wyciągnąć przeorane przez niego w ciągu roku skiby w długą linię, to opasałby nią całą kulę ziemską.

wlywoł pacholek
swoją utropę do krygla
rękami chcioł trzaskać
jako kónie
po wyzgrzebielcowanym zadku
a w pianie piwska
widzioł bieluczką pierzine dziywki
na jeji twardych piersiach

*czelba wyprzeżona grone
mępijof = zamienia*

zgruszały dniczki
jakby ich z toczek
na grómadzisko żywota
wysypoł
połotane a wyschniöne lónty
znoszało sie pumalućku z góry
dy trzeba ich szusnyć cegliczką⁵
zanim jeszcze za oknym
hnedziutka z rana

z porodu

Trzo Królowie ze wschodu
cudowne dary przinidyli

2

pastyrz brzydok
sadzami namazany
z paczkym od mąki na głowie
wrzeszczoł a chodził

---

⁵ Przeprasować, machnąć raz dwa żelazkiem (po spódnicy np.).

jako namazany gepel | pot.
a za tym wszecko
kiela już tam kiery doł —
moc tam nie doł —
wygłodzonym oczóm

a potym kole poednia
pastuszkowie z gwiozdą
w połotanych płachtach
marasili deliny | met.
dobrym słowym
o dobrą kolęde

hola pastuszkowie
mili wałaszkowie
na te chwalebne gody
wracejmy sie do trzody

wywróżyli se borocy
dy hned na drugi dziyń
ze szrótami w pinkliczku
a ciężkim sercym
wracała sie chasa
na słóžbe
aby calučki rok móğła sie radować
na kołoczową kolęde

*

niezrozumieł podnieje chory
I zaś szułały się dniczki *! urobisz*
ciyrpiące nieustannie
zagańbione *→ epitet*
dniczki chańnicze
z nieczystym sumiynim
kiere kryły swoją utrope
przed surowością żywota
a na usprawiedliwiyni podowały
kawioček kiszki⁶
a miseczke szwołek

browoł chwilami do ręki
pastyrziczek
umaszczoną książke
o pieknych światach
kaj pod cieplejszym słóneckym
pod cudacznymi strómami *epitet*
też była jyny robota

czytoł o świecie
kany ludzie do swojij gęby
jyny zbiyrają zorneczka
kany robota je tym słóneckym
kiere przy krowach tak piecze —
ale na tej cesteczce
jego rozum
sie nie zmieścił
i tak na chwile

⁶ Kubek (metalowy) zsiadłego mleka.

żył minutami
kierę go tela kusily
obiecowały
a były piekúšne
jako ty bańki mydlane

epoety

ale poznoł
že w nim cosik zostało
co drzymie
jako żywot we fazółku
jako ta kropelka wody
kiero sie wyleje powodzia
na calučki świat

plugawe sumiyni żywota
postawiło zorymbe
pomiędzy hyre
a dziecko kumornice
a zowitki
choć w nich był początek
kamyń żarnowy świata —
kaj mieli być
jak ni na ziymi
kim mieli być
jak ni sobą
dy żodyn z nich
se nie wybiyroł
tego dniczka

krowiorsko dziywka
chciała żyć dali w swoim żywocie
w bielućkim czepcu
w splugawionej nadziei
a miłość swoją
rękami rozdzielala
do osiymadwaceci twardych cyków —
rano
w południe
wieczór
a w nocy korcz
za żywot ją chytoł
dy nie chciała być pokosym
pachołka ani gazdy⁷

rozniósł kónski kopyta
młode roki pachołka
z jego dni
zaoranych pod skiby
wyrastało gazdowi zbożyczko
a zostowała nadzieja
jako to ściernisko wysuszone

dziwoł sie na żywot
przez okna drabinioka
jakoby tesknił w hareszcie
oświetlónym
mdlejącym ogniczkm nadziei

⁷ Nie chciała być uległa — jak pokos trawy; nie chciała ulec pachołkowi ani gaździe.

jako rozkwitł chasie rozum
zadyrbało jejich wiarą w człowieka
w jego prawość
a piękne słowa
w kierych był oset
z pokrziwą —
bo na początku świata
była sprawiedliwość
a do kamynia⁸ ryli prawo
kiere móгло sądzić człowieka
ale teraz ludzie wymyśleli
prawo
bez sprawiedliwości
ogibane⁹ językami
przeżuwane plotkami
jako krowiniec

je chasa
a jakoby ji pomiędzy ludziami
nie było —
przi muzyce a w kościele
czuć ich robotą
przychodzi im brać na pleca
dziyń za dniym
tyn swój
i tyn gazdowski

---

⁸ W kamieniu.

⁹ Od gibać, tj. giąć, naginać.

a dzielić się chwilą radości
sóm ze sobą

70!

rana rozhórdane na żarnach
południa wybite kónskimi kopytami
wieczory rozryczane krowami
znieawidzóno ugory
pozasiywane zaciśniónymi
zębami

jyny ty święta
w ugłoskanej kabani ¹⁰
w malutkim kabociczku
kłobuku z kohóćim piórkym
przynoszą kapke słóńeczka
choć je aji zachmurzóno

uspowól się wieczorami gróńiczek
trzyma oczami światel
tańcowały smreki
we wiosynnym wietrze
jako kumedyjanci na scynie

dniczki zaćmióne
cylindrami latarni
stowały się coraz jaśniejse
lyniwe łaty śniegu

¹⁰ W wyprasowanej sukni.

pumalutku wandrowały ku morzu
a z szarych grud
zaczynny zoglądać na świat kluczyki
czy mają już odzwónić
nową wiosnę

artyst!

czas niós chasę
jako powódź wykiętane pnie
w pianach roboty
a kłopotów —
nocami
jako wyżrane ćmy
zlatowały się myśli
o jutrzejszej robocie
jyny nikiedy
szuściła prycza dziywki
pot chływa a masztali
zmiyszoł się w jednym uścisku
pachołkowe słowa miłości
krzosane były
wyszczyrbioną kopaczką
a potym dziywka
wywalila szufłode swojigo serca
wysypała łzy
bolesne a suche

zmordowany pastyrz
leżoł na słómie
jako kamiyń

z twardą samotnością
swojigo żywota
a twarde deski pod słomą
targały go na kaski —
nie było w nim nienawiści
bo nic inszego nie poznał
dy od malučka
krzosali go
na trzoski

szmatlały sie mu po głowie
rozfyrtane myślączi
daleko we mgle
kany charczą maszyny
i przywołował se taki czas
kiedy robota
stanie sie pieśniczką
a pieśniczka
chlebym powszednim

dzisio jednako
w gałazkach jego jelit
gniozdo se uwił głód
wyskipsiały mu łzy
stare a zmordowane
a jutro zaś trzeja cały dziyń
wadzić sie z krowami
za miske kwaśnej kapuśnice

*

Przizguła Wielkanoc
zwóny uczyły sie na pamięć
swoje bim bam —
rano we Wieli Piątek
gnali *wszyscy do potoka
umyc sie zimnucną wodą
aby zmyć grzychi
swoi utropy
a w oczach kwitła nadzieja
że nie beje ¹¹ tela roboty

w piekarszczoku strzylało
na kołocze
a pastyrziczek siedzioł na progu —
mleć mu dali
reżną kawę

na piyrski święto
rozleciała sie po izbie wónia
a na stołeczku przy blasze
zbiyrała dziywka palcami z fortucha
twardą posypke z kołocza
dy żol ji było
samej siebie
a potym gazda kwakami rąk ¹²

¹¹ Nie będzie.

¹² Dosłownie: karpiełami rąk; tj. rękami nabrzmiałymi od ciężkiej pracy (karpieł = brukiew).

rozciapiyrził żółte roki ¹⁸
hrubej książki
i czytał
jako to ciyrpieć trzeba
a jako kiejsi dobrze za to bedzie
a wszyscy sie dziwali
na czorny krziż na ścianie
kiery tak ich objął
że sie z niego wyprościć ni mógli
a jak połednie zazwóniło
to jakoby ludzki pięści
waliły do mosiądzu —
jyny serca cichutko blinczały
bim bam

oszkapióne chaśnicze notury
chytały po kątach
swoje myśli
dy w cieplutku święta
kocur groł im na jargankach
a gazdowe słowa
leciały kole nich
kajsi do wędzoka
jakoby dłoży wydzierzeć miały

myślół pacholek
że je cysorskim oficjerym

---

¹⁸ Pozótkle od starości karty.

ale ani ty płónki kole cesty
postóchać go nie chciały
dy se kiwały głowami
jako im wiater rozkozol —
i tak widziol
że każdy dziyń
myśli swoje
przibić musi ku klinu
aby mu w żywocie
szkody nie robiły

widziała sie dziywka
na gazdowskij ławie —
przed nią dębowy
popraskany stół
ze szyrokcucnymi szparami
a na nim
szpary popraskanych rąk
kierymi uleciały z ni
młode roki —

wiedziała jednako
że wieczór mocnymi rękami
objimać bedzie noc
a czyrwióne kity
rozwalować sie będą same
jako wiatrym rozchybane snopki
i zaś kłaść bedzie za siebie
jednakućki kamyczki ostatnich dni

a ty przed sobą
zbiyrać przigięto
do toczek serca —

a choćby po głowie
gziło sie ji nie wiym co
same jyny myśli
objąć ni mogą

zoszczyrkały za dźwierzami
wyfukane szupki z wajec —
dej Boże dobry dziyń
pod wasze okiynko

zawrził gazda książkę
ręką zrobił znak krzyża
kozoł pastyrzowi odewrzić

goiczek zielóny
pieknie przistrojóny

zababulóné w starczyńch hackach
goiczorki
szły w tej pieśniczce z gazdą
na poleczko w poście¹⁴
ogładać pszyniczke
jesi óna roście

---

¹⁴ Na czczo.

i aby była kłosa —
a na tym goiczku
pełno rużiczek a bandliczek
a na samym wyrchu cinkoł
do gazdowskiego serca
zwóneck
aże z gazdowskij ręki
brzinkły trzi szóstki
do koszyczka

a to gaździneczce
liczko zakwitało
goiczek zielóny
miynił sie w oczach gaździny
kiero spyrczano
ni miała tej chłopskij hyry
a te swoją rada sprzedała
za dwie szóstki

piekne kónie mają
są też tu pacholcy
co ich odbywają
jako każdy swój dziyń
swoją wiare i nadzieje
a każdy dziyń ich zgrzebielcuja
aby ze swoich chwil
zeszkrobać ciężką dole

goiczek zielóny
pieknie przistrojóny

powiyl potyl
aż brzinkła w koszyczku
pachołkowo szóstka
bardzi wypuczóno w kapsie
niż staro dziywka

studnia cymbrowano
chodzi tam dziyweczka
bardzo upłakano
chciałaby pacholka
bardzo bogatego
jyny cóż dy wieczory
jako rozpolóne okna chałup
pełne gorączki
oczy wyczyszczone o miesiącek
uszy obite o to straszne cicho
o cicho ji samej
z wielkim narzykanim serca —
goiczek zielóny
przistrojóny jedną szóstką dziywki
kierą aji rada chynyla
bo na cóż

i zaś se dali ku chałupóm —
styblały jedwobne sznureczki
co ich nakupiły.
ubogi dziyweczki
a w koszyczku było
na przyoblyczke

mamie na sól
a aji cosi tatowi
na tabake

zapómnieli na pastyrziczka
dy miół kapsy z dziurawym dnym
a swój żywot
jako brzęczyni muchi
w celyndrze starej latarni —
nie potrzebował nosu psa
aby iść każdy dziyń
tą samą krziwą cestą
kierą mu już twardo miłość
ojca i matki
przeznaczyła

wroz z tym goickym
umiyroł zaś dziyń
kiery w żywocie
ani nie poznali —
umiyroł harwoszynim psów
jednostajnymi litaniami
ryczynio krów
jyny czas walił sie dali
po tych co żyli
a co już poumiyrali

na drugi święto
śmiergust prziszeł

osowiały a mokry
lzy zimy ciurczkym sie loły
poskyrczane łaty śniegu
chowaly sie po brózdach
jakisi nieswe

giszały pełne kible wody
z dziywki na pacholka
na pastyrza i na gazde
jakoby ludzie wyłoc
ze siebie chcieli
wszecko to
co sie w nich przez wieki
nazbiyrało

szpluchali sie
niby gowiydz

na dwóch fróntach chaśniczych
chybiało wody
a tak stoli a śmioli sie
jedyn na drugigo
bo gdo wiy
kiedy zaś...

a była to wojna
pełno wrzasku a śmiychu
kany były ranne jyny ty serca

kiere sie doczkać ni mógly
własnego stołu a łóżka

była to wojna mądro
bo jak wody we żłobie chybiało
to sie zaczęli objimać
puczyć poza brogami
a kanóny kible¹⁵ leżały
po miedzach
szczyrzily sie
ludzkiemu miłowaniu

nie była to wojna
kierej sie każdy boi
a ludzie boją sie siebie
bo mieli tela siły
narobić flinty
ale teraz im siły chybiało
aby ty flinty
uciszyć

*

Młoduha wiosna
zaczyno sie oblykać
na wiesieli z majym
odpoczęte slónecko

metabore
paranofija
epitet

¹⁵ A wiadra jak wystrzelane armaty...

przestało się gańbić // *uczasobienie*
za lónski rok
dźwigało się bielutki *siw*
coroz wyżyj nad grónie
bose nogi zaczęły całować ziym
kypce twarde na kołku

zdrzała ziymia // *metafore*
wóniała dniami i nocami // *skrótowiec myśli*
a bielutki lymiysz // *lakonizm*
sewlykoł ją i kłód równiuczko // *personifikacja*
ku miłowaniu ze zorkami — // *paraniploja*
rozwrzeszczane skowronki // *metafore*
rogulami swoich skrzydeł // *egz. tet*
fyrtały powietrzi // *uczasobienie*
jakoby jyny im patrzyło

kroczoł pacholek z opratami
gazda dzierzoł ziymie
za rogi plógu
a dziywka swój smutny śmich
rozchybowała widłami
po ugorze

wandrowoł pastyrz po świecie
od końca do końca rżyska
zbiyroł do toczek kamiynie
bo grómadziska były jeszcze małe

jego notura
prościutko jako pęd lyski
zawrzito w szkatółce zogónu
urodziła se nowy zmysł —
żół mu zabyło¹⁶ bezbrónnych kamiyni
kierymi każdy móg chybać
a óne tela razy płakały po darmu
zaczón ich mieć rod¹⁷ —
bo gazda ich nienawidził —
chodziły z nim po pasiónkach
a níkiedy mu pumógły
woły zawrócić

ukłodoł se z nich literki
aji maszyny wielkucne
a potym wrrr wrrr
jeździł na nich
daleko do świata —

jednako
 chociaź szybke swojigo świata
lzami wymywoł
nie widziół daleko —
wieczorami mrógały na niego
gwiozdki
tela mu chciały powiedzieć
ale katać też tam¹⁸

¹⁶ Zrobiło mu się żal.

¹⁷ Zaczął je lubić.

¹⁸ Ale gdzież tam!

nikiedy sie mu zaś zdało
że zymia sama żere
miód a maślónke
a dowo jyny ty kamiynie
że cycko rose
słónecko
aji ludzi

nejraczy miól śmiych¹⁹
otłóczónych kól
kiere ku wieczoru
pumału sie szulały
ku chałupie

hórczało skoli na kupy²⁰
hórczoł gazda po wszeckich
zaciskały sie zęby
a przywiyrały oczy —
pacholek kopnył do grudy²¹
ciągnył skibe
jakoby czas obracoł
korzyniami do góry
poboczki chrapały z utropy
i wiedziół
że sie prędyj nie zastawi

¹⁹ Najbardziej cieszył go śmiech...

²⁰ Grzechotały, hałasowały kamienie wysypywane na serty.

²¹ Kopnął grudę ziemi.

aże kiejsi
na kropce swojego żywota

a czas se szel wolno
rachowany
na orani a sioci
koszyni
a suszyni siana
żniwa
kopani ziymioków
a zaś orani a sioci
i zatoczył se taki koła
jako tyn jastrząb ponad polami

i tak dzierzył czas
w pazurach ludzi
jako tyn jastrząb gołębie

*

Zazielynił sie świat
zielonymi świętami
bielučki strómy
czakały na żynichów
wiedziały że będą rodzić
dy na Jurzigo wieczór
jak zwónek zablinczoł na kaplicy
dyrboł nimi pastyrz
aby sie przeca spamiętały

Zielone Święta —
odetchli wszecy
zboży sie zielyniło
gazdowie żymły smażyli
wielką mieli gościne
a aji chasa
mógła se oblizać palce —
lecykany po chróstach
wajecznicze smażyli
isto trufali
że przednówek przeżyją
do żniwa

zaś prziszły dlo pastyrza
dni uwiązane na łańcuchu
chwile napichowane
na kolcach torcki
kurczały wypitwane brzuchi
brogów a stodół
a krowóm żrać sie chciało
a szmatłać po pasiónekach

nawarziła gaździno wajec
prziniós se pastyrz ze snózki
pręt brzozowy z listkami zielónymi
aby wdycki dość trowy było
splót z niego ciężki warkocz
i czakoł przed chlywym

boł sie tej chwile
kiedy mu trzeba było klęknąć
poskładać nogi a ręce
porzykać w chlywie głośno
bo tak gaździno kozali
gañbił sie sóm przed sobą
dy wiedzioł
że aji bez tego paść bedzie musioł
a że jyny sóm se pumóc może

bebloł na suchej słómie
„święć sie imię Twoje”
a gaździno z wagliczkami na łopacie
kadziła krowy lubczykym
od wszeckigo złego
od urzekniynio
od spomiatanio
od głowy ku chwostu
a krowy forskały do ognia
dy im dym nie wónioł

wiedzioł pastyrz
że w tym dniu
wyganiają go żyć
ze słończkym a deszczym
z rosą a krupami
ze swoim śmiychym a płaczym
ale też wiedzioł
że to je jego święto

że ón będzie tym doctozym
kiery wylyczy ściyrpnióne dziaśła
krów a jałowek
że dzisio jyny dło niego
kury gdokały
bo wszecki uwarzóne wajca
może se zjeść

zwinył sie na prog
zardzowiany lyniwy łańcuch
w jego wybałuszónych oczach
legło bielućki wajco

leżało cichućko
calućki twarde —
kiero go krowa rozmarasi
to se nożysko wykotuli
przez lato

a jeszcze twardszy był pastyrz
kierymu sie oczy na wajco śmióły
żół mu go było
dy miał głód
nociasta jego ślin²²
ruszała sie mu w gardle
i zatykała go całego
a na szczęści
nic sie mu nie stało

---

²² Dosłownie: zaczyn. Głód powodował nadmierne gromadzenie się śliny.

dorobiały krowy
a jałówki na pasiónku
szczybrały trowe jako gąsiacka
gziły sie jałówki
głupi jako każdy młody
aże zorymby trzeszczały

jyny staro Liwanda
na łańcuchu
pumalutku szkubała trowe
dy była cielno wysoko
a na jałówki zowiśnie zoglądała —
nó nó dyc poczkejcie

nie trzepeł pastyrz łańcuchym
aby ji rogów nie podłómoł
gaździno kulała przez nią wajca
aji popod nią
po dalszych krowach
aby dyciuczki były tłóste
okrągłe jako ty wajca
kiere pastyrz czkoł²³
jedno za drugim
aże sie mu uszy ruszały

i już zaś sie dziwoł na świat
przez mocne kraty zorymby

---

²³ Sycił się samym ich widokiem; łaknął pożądliwie.

zoglądał do troków nieba
jako też beje pogodeczka
dy spod mokrego miecha
wiele nie widać

ku wieczoru
przignały krowska na plac
gichła na nich gaździno
pełną putnie wody
a drugą na pastyrza
aby był wdyczki krzyźby
nie zaspoł rana
ani wieczora

i zaś tryby dnia
zaczyny zuć jego sile
zbiyrać mu dziecięce roki —
poznoł
że jego świat
je wszędzi tam
kany mech wandruje po ziymi
kany móg stanyć na kucku psiny²⁴
a zaśpiywać swoij ziymi

a jak sie niebeczko ze ziymią
pożrało
stanył na gróniczku

---

²⁴ Na kępce trawy.

chcił ich pogodzić
ale go pieróny przegnały

wspóminoł
na siwutką głowę starzika
kiero była owocym
plógym aji zogónym
i czuł w sercu miłość
wielkucną a świętą
do tej twardej ziyimi
jako wiarę praojców

w głębokich studniach jego serca
w jego śmijchu
radości aji boleści
było czyściutko

i jako starzik
rąboł se chodniczek
przez pniczki
przez grudy
a czas
przez ludzki zowiści
przez swój ciężki żywot

a jak wzión do ręki
grubą książkę
to w nij zabłądził
i ni móg sie wymotać

sóm ze siebie
cały jego żywot sie zaplął
jako łańcuch

chladoł w sobie takich okolorów
przez kiere by lepi
do żywota widzioł²⁵

*

Obudziły sie gołębie
dy pacholek zaczón bić do kosy
jakoby dusze swoją wtłóć chcioł
do tych gróni —
słónczko sie wyszkrobie
zacznie sie szmatłać
po rozwalónych pokosach

rozciapiyrzónymi nogami
pisze se kosiec w rosie
sekundy
w głowie bije mu krok
starych pyndlówek
wygaśnióno fajka
bimbie haf a tam²⁶
prawo ręka ciśnie piętke
ku ziami

²⁵ Przez które by lepiej dojrzał własny los.

²⁶ Kołysze się tam i z powrotem.

aji ciebie zymeczko
ogolić trzeba
przed świętym —
lygają fijołkowe kućki ²⁷
rowniutko wedle siebie
tyrczą z upłakanych listeczków
jako głowy dzieciek
spod pierziny

na drugim końcu
wyzdrził miesiącek dziywki ²⁸
z koszyczka woło brótfaniok
zymdlale ręce
od miłowanio krowskich cyków
roztrząsają pokosy
aby słoneczko rose zeźrało

žują brunatne zęby
chory placek ²⁹
gumno języka splókuje kiszka
po wyciągniionych nogach
leżą biedronki
a kóniczki zawody robią we skokach —
strzelił jastrząb na bróg
zaklaskały gołębie
dy płakać nie umią

²⁷ Kładą się kwiatki koniczyny.

²⁸ Wyrzała okrągła jak miesiącek twarz dziewczyny.

²⁹ Placek z grubej nie przesianej mąki.

legło zmordowane kónczynisko
zanim słónczko pośniodało
utropy a potu
a wyszczyrbióno kosa
pišto sie na plecach

*

Skowróunki joszczwały do potarganio ³⁰
bo na Medarda ³¹
słónczko rozwaliło sie
nad kopieczkami
jako kwóka nad kurczackami

niedziela
pognała dziywka do kościoła

pachołkowym pómbóczkym
była ta zymia
w gróniach —

oprził sie o zorymbe
a krowiczki mu zwóniły

---

³⁰ Dzwoniły, darły się, wniebogłosy.

³¹ W Sw. Medarda (biskup Saint Quentin — w pn. Fran-
cji; w 2 poł. VI w.) — 8 czerwca — słońce wchodzi w ze-
niť, gdyż wiosna ma się ku końcowi (24 VI); wg ludowych
obserwacji meteorologicznych w dniu tym z reguły pada
deszcz, zapowiadając dobre urodzaje w danym roku.

ku mszy odpoczywano
zardzewianymi zębiskami
ujimały żółtą trowe

biydny pasiónek
jako hacka starej kumornice
jyny kole krowińców zielone kuce
dójki pumału rwały roz wedle razu
jako każdo robotno baba
woły gadzimi językami
sięgały popod łąty zorymby
na świyżą kónczyne
ale im zbzygło

na krótkich rogach byka
łańcuch szczyrczoł
jako starczyn rużaniec
dzierzoł go pacholek
w zaciśnionej dłóni
jako każdego chłopa
dzierzeń trzeba

szttyrycet dwa dni
a pasiónki już suche
bo ani woda w tych kamiyniach
żyć nie chce —
ale isto luchnie
bo bąki szczypią

wyszczyrzył byk
ściyrpnióne dziaśła
dy jyny roz za czas
był na pasiónku
poszkroboł go pacholek
między rogami
dy przeca chłopi
do kupy dzierżeć muszą —
pujdiesz stary
ku jaślóm

fuknył byk —
na krótkich nogach
niós przyszły żywot do chlywa
chynył mu pacholek
noręcz kończyny
i wyszeł do pola

śmignył biczym po szczawinie
bo sie roztopyrczała przy miydzce —
owies je kapke rzodki
a kończyzna nie schodzi,
ziymioki trzeba obsypać
piyrzówka sie ciśnie
jako szwoby spod delin

zielyniły sie kosoki trowy
jako na wiosne szufką gichoł —
przejechoł dłónią

po ścieblach rży
kieriej słónczko wodę wychlapało
hóknył na zająca w rzepie³²
a tyn cały dziwoki
uciekoł ku buczniku

obeszeł pole
zawrócił ku chałupie —
na niebie
gotowała się sumeryja
kaj się weź tu się weź³³
chmury jako bachora
gnały się na słónczko —
ej dyby tak gichło
choćby aji potym
tych sztyrycet dni
roz tak
po drugi tak
jako to na świecie bywo

zagnoł krowy do chlywa
siednył na gnotek
na przylipku

nie widać dziywki
a tu pierón łupnył do buka
chcioł se trzosek nakrzosać
na zime

---

³² W burakach.

³³ Ni stąd, ni zowąd.

cielne chmurska waliły sie ku dołu
nejprzód wielki kapki
jako wajca gołębi
chlaskać zaczęły o ziom —
aji ta przyrodeczka
złość mo na siebie
jakóż potym ludzie

ściyl kolcowała po placu
chciała sie schować przed deszczym
jaskółki w masztali
zaczyny sie wadzić
cóż też to jyny bedzie —
zaprzył pacholek
dźwyrze do stodoły
deszcz zaczn giszec

wyciągnyl pacholek
nogi pod okap
dy w niebieskim laworze
nejlepi sie oszluchają

loło —

przez plac giszały kalne potoczki
jako płacz suchych miesięcy
a pieróny ukazowały
kany jeszcze więcyj wody trzeba
hore w chmurach gruszały kamiyniska
grało na organach niebieskich
a to było chłopski nabożyństwo

tyrtkała dziywka
miedzą ku chałupie
suknie dźwigła na głowe
pospuszczała pónczochi
a mokro spodnica
lepila sie ji na sagi nogi
aże sie dziecka w oknie śmioly —
dobrze ji tak

zanim powykręcała mokry warkocz
a wyszła z kumory
we flanelowej kabani
już zaś słóneczko szczyrzyło sie gęsióm
dy sie mu kłaniały w kałużach

zasukoł pacholek nogawice
boso pociapkoł do pola
pogłoskać mgliczke
a podziękować Medardowi
że nie zapómniol o świecie

bo choć to pole nie było jego
była w nim jego robota
jego żywot a serce
był jednym jego kamiyniym
kiery może myśleć
aji płakać

Sw. Jan

Hnedka z rana
na Świętego Jóna
pastyrze a pacholcy
kurzawy kładli
świyżutko czetyna
na stusach wychyrchłanych suszek³⁴
a szare klikihoki dymów
jako tyn jejich dziyń
kładły sie po gróniach

wygzuły dziywki przed izby
jeszcze z hornodlami w zębach
a každo myślała
že tyn dym nejszumniejszy
je jeji

strzapacili pacholcy
gałęziami dymy —
jako dziywkóm wieczorami warkocze —
gasili jedyn drugimu
a hókali se ku dolinie
bo tyn dziyń
a ta noc
im patrzyła³⁵
skokali przez ognie
aże osmolili nogawice

---

³⁴ Na stosach powycinanych suchych drzew i gałęzi.

³⁵ Do nich należała.

a poździyrganą skure kyrpiec
prziپیykali

pełno było kwiotków
kole progów
we warkoczach
a jeszcze więcej
w bujnym śmiychu
z kierego ty warkocze uwiły

była w tych kwiotkach
i nadzieja
i miłość
i tyn cichy strach
z głębokucnej studni żywota
była w nich i wiara
w ty chwile kamiynite
i ta utropa
we wybladłych bandliczkach

W krziwych dymach
dźwigoł sie ku wyrchu
bunt oszkapiónych notur
przeciwno twardym brodom gazdowskim³⁶

---

³⁶ Wzrastał u młodych dziewcząt bunt (ciche wołanie o pomstę) przeciw brutalnym gazdom, spowodowany zranionym poczuciem kobiecej godności.

jyny cóz
dy dym chmurska zeżrały
a po masztalach kwiczały kóniska
nieodfutrowane
a brunatnymi zębami
rwały szczapy ze żłobów
dy nigdy nie teschniły
a nie rozumiały
ludzkimu miłowaniu

gnały stare baby
do snóz ku lyskóm
styrkały gałazki kole futer
a okiyn
kole biydnych zogónków
ze ziymiokami a owsym
przeciwwko czaróm
a złymu
a potym tfu tfu
pluły na pole sąsiadki
stoły rozkroczone nad kopcym³⁷
a loła sie z nich zowiść
z cichym mamranim
aby też koziskóm
mlyka ujyno —
a wieczór za płotami
z pypci uślimtanych języków

---

⁷ Tu kopiec — rząddek zasadzonych ziemniaków.

waliły sie im słowa
czego nie widziały
ani nie słyszały
dy same ni miały co dować

zwinęła dziywka
warkocze do czopu³⁸
czakała na swój dziyń
na to ściernisko brody
na twardą psine włosów
każdziutki rano
wietrzyła swoje myśli
ze zoduchu teschnicy
jako pierzine
ale w nij to samo piyrzi
jełczało

każdy wieczór myślała
o robocie
a przy tym nie wiedziała
że tak ciężko haruje —
w nocy czuła
że ta cesta kamiynito
je aji pod nią
aji w nij³⁹

---

³⁸ Zwinęła warkocze w węzeł z tyłu głowy.

³⁹ Jest i pod nią, i w niej.

wiedziała dobrze
że gmina nie do pozwolyństwa
gdyby biydny pacholek
bez kumory a plónki
chcił ji być panym a bogym

wiedziała dobrze
że gmina nie do pozwolyństwa
bo by żywić musiała
jejich przichówek

ale jak wieczór na potóczku
tyn wiónczek skrómny
jymu woda prziniesie
to prawo
napisane korzyniami starych dębów
do im kumorke
zogónek
aji pozwolyństwo

bo wieczór
cało zymia śpiywała —
każde oko gorzało wielkim ognym
a każde serce biło śmichym
cało iskra nadziei
szła w tych kwioteczkach po wodzie
kiero mógła powiązać
albo wyharatać w sumyjniu
dziure na calučki rok

choć aji tu
żywot ich okrod —
dy im doł w roku
te nejkrótszą noc
na miłowani wielki
chocioż ksiądz tela razy
zakazowoł

żywot okrod
jednych o uśmiech
drugich o płacz
a trzecich o wszecko
co wóniało wczorajszkym
a miało być jutrym
za to rwali z tego dnia
jego kąseczki
rękami aji zębami
sercami i śmiychym
bo ty chwile im patrzyły
bo to było jejich miłowani
jejich chwila płaczu i żalu
jejich chwila bolesnego śmiychu
chwila dozdrzywano
chwila wcząsnej wiosny
żywota

nie myślała niejedna
że jutro stanie ze szlochym
a będzie chciała

odyńść z tego dnia —
rznie do oprat⁴⁰
aby bryczka wyrwała koła
z wyjechanych kolaji

bo ty kolaje
to nie jyny woda a brud
ale cesta jejich żywota
kany aji słónczko sie kąpie
a choć sie bryczka zapadnie
koło toczy sie dali
a czasym
legnie bezsilne

a są jednako koła
kierne swoją bezwładnością
zabijają

dy już tóż już⁴¹
ale nejgorzyj pociskać
bryczke zowitki —

i tak pacholcy
wstycrzyli świętojański kwiotka⁴²

---

⁴⁰ Dosłownie: odrzuci lejce, ale tu idzie o zerwanie raz
na zawsze ze swoim dotychczasowym trybem życia.

⁴¹ Kiedy tak, to tak!

⁴² Kwiatki dziurawca.

za kłobuk
a dziwki swoje nadzieje
wplytły do warkoczy
z wielką teschnicą
za czepcym

*

Urodziły trześnie ptosznice⁴³
a staro duszorka
wystyrkowała brodówki
drobniutkich gruszek
dy sie miłowała
ze słońcym

w kopkach siana
uspowała sie wiosna
a młode szpoki
zgrabowały wykoszone łączacka

ludzie myśli swoje
zagrzebowali do wołków ziymioków
aby zime czuć było pieczokami

przigorzały pasiónki
dy słońeczko
urwało sie z łańcucha

---

⁴³ Urodziły się dzikie (zdziczałe) owoce.

jakoby chciało
chlebiczek w klóskach
upiyc na rozpolónych kamiyniach

poledniami
modry śmnych borówczerek
wachował na pachółka
jako chwile utypiynio —
zamiast wyciyrano słomą
mokrych słabin wołów

dźwigoł pachółek
wogi swoich rąk
a nieroz myśłoł —
gdo je tym ciężarkym
ludzkich godzin
kiery ciągnie wszecki kółka
aji tyn pyndel

i widziół
że człowiek sie rodzi
a umiYRO
jyny roz
a ziymia sie rodzi
a umiYRO
každy rok

nosił w siebie myśli
swoje i cudze
mleł ich

na żarnach swoij pamięci
a óne trzepały sie
i biły do niego
jako myntel do szybki
a jak ich puścił samopas
uciekały mu tam
kany ich nigdy nie dogónił

chcioł uciyc
ale sie boł
bachor miasta⁴⁴
kiere by strowiło
jego poczciwość
aji chaśniczą hyre

mioł rod ty grónie
z kierymi doliny bawiły sie
na skrywki
mioł rod te zymie
kiero szczyrczała pieśniczką
a skolim
boł sie lutować
aby nie ubliżył jednemu
co sie do niego
w słónczku i deszczu
tuliło

---

⁴⁴ Dosłownie: wnętrznosci miasta (mianownik l. p.: b a -
c h o r o).

i tak żył raczy
smutny w swoich gróniach
niż szczęśliwy
bez nich

*

Powieszali snopki
po ostrewkach
jako głód przednówka
na hoczkach miniónych dni
wybili cepami
pore zorneczek
na piyrszy brótfaniok
ze smakym niezàoranego ścierniska

ostatnią fure potu
ostroili żyńcy
dzywka z pòbabiorkami
uwiły krwawy winiec ⁴⁵
co nigdy gazdowi nie bedzie
chómóntym
a na wyrchu goiczek
przistrojóny bandliczkami

wiezymy wóm plón
z kamynickich strón

---

⁴⁵ Tzn. uwity z trudu, z całorocznej ciężkiej, krwawej pracy.

otwierały pobabiorki
dudławe⁴⁶ gęby —
aż skowronki ucichły
dy przed gumnym
gazda z gaździną czekali
z kołoczym na plechu
z achliwym laworówki

wyszła dziywka z pachółkym

przez zaciśnione zęby —
abyście sie też mieli
jako w niebie anieli
aby wóm też na rok⁴⁷
tak jak tego roku
a winszować nie przestaniemy
powiyl też czego nie dostaniemy

podziękował gazda
przez zaciśnione zęby
zachlipała gaździno —
winiec na klinku zawiesili przy progu
na wieczne odpoczywani

było to koło całego roku —
koło winiec

---

⁴⁶ Puste, bezzębne.

⁴⁷ Na przyszły rok.

kiere sie toczy bez przestania
kole ludzi i przez nich
przez jejich siłę a zęby

odewrzite gęby
zapchały sie kołoczym
a gazda z półkwaretki
nalywoł naokoło
co żrało gardło

a jak było dobrze
to wieczór
zamiast z cepami
pacholek z dziywką
chłaśnióni⁴⁸ gazdowską dobrocią
kapke pikóm⁴⁹
wyskoczyli na gumnie
owiezioka
a pastyrz bił bosymi piętami
do sąsieka
a klaskoł z uciechi

były to chwile
w kierych nie widzieli utropy
chwile uchalkane
kapką gorzołki —

---

⁴⁸ Tu — zaskoczeni.

⁴⁹ Trochę podpici.

nie czuli szczypanio
popraskanych plyńskiyrzy
kiedy słónczko
pumogáło im dźwigać
ciężki snopki
do rozeszkrzanych drabin

były to chwile
rachowane achtlikami
zamiast zniesiónymi brzymiączkami —
bez stękanio
a zaciśniónych zębów
bo były chlebym powszednim
roz do roka
a ziymia była matką
a robota ojcem

na drugi dziyń
zaś przestali nowidzieć żywot
kiery niós przed nimi
ty same myśli
jako mónstrancyje
poganiane
twardym tykanim tygodni ⁵⁰

a kole nich
rozpolaly sie strómy

---

⁵⁰ Tygodni.

na czerwiono
do zetlałej trowy
kapoł z nich nowy żywot
po kierym chasa
tela teschniła

*

Duszno noc nie dała spać
widno szmatłało sie wolno
po rozespanych barankach
na niebie

siednył pacholek pod oknym
sznurka od gaci
łechtała go między palcami

po dolinach rozłoła sie kiszka
z gróni wysmykowało ramo
długucne chwościska mgły

dali se Pómbóczek zoleżeć⁵¹
na tych gróniczkach
ucapkali ich z grudek syra
kiery im spod z chleba —
jyny kamiynio
też nóm mocka dali

---

⁵¹ Pan Bóg w sposób szczególny zatroszczył się o te góry.

jako też jyny beje pogoda
dyby tak dniczek
mgły do dzichetki pozbiyroł
a wiaterek zgasił świyeczki gwiozdek
obetrził czoło

przez roześmiate pyszczysko stodoły
przegnało sie słónecko
pozamiatało stare gumnisko —
o sąsieki stoły oprzite cepy
jako pijani szandarzi
z piętra hórcały
snopki rzy
lygały posłósznie wedle siebie
za calúcką drzine
czakały na wypłate

wzión pachólek cep
zatoczył w twardej ręce
kłóbuk wcis na uszy
wykroczył lewą nogą
a rznył
zahócało w stodole
cup-cup cup-cup

bił gazdowi kiedy ranne
samociąż
roz wedle razu
tańczył bijok wiesioło

skokało cepisko ku przodku
całą siłą:
cup-cup cup-cup
łómały sie kłóska
giyna sie słóma
boleśnie sie rodziły
zorneczka

cup-cup cup-cup
sprzódzi lechko po kłóskach
ku postrzodku snopka
coroz bardzy walił
ażé słóma bladła

prziskoczyła dziywka
poprawiła ramiączko koszule
rznyła twardo
jako chłop:
łu-pu cu-pu
łu-pu cu-pu
od piętra na gumno
skokały cepy
w tym swoim tańcu —
twardo robota
głucho muzyka
ciężki chlyb

łu-pu cu-pu
łu-pu cu-pu

lehczy po klóskach
bo zorka sie rozmiadźgają
więcyj trzeja młóckorzi
aby chlebiczek
nie był bęcaty

wyszulala sie spoza brogu
połotano kabania⁵²
zaświyciło sie w słónczku
wyglądzone cepisko
kiere za gorneczek kiszki
a słómiónke zornek
každy dziyń biło do ziymi

wdycki lepi we trójke
po plac-ku
po plac-ku
pamiętejcie teź gaździnko
mały pecyneczek dło mnie
z piyrszygo młócyńio
dych piyr szo prziszła

po plac-ku
po plac-ku

---

⁵² Przywlokło się widmo wiejskiej nędzy — jak pusty lachman (kabania znaczy suknia). Ta wynędzniała kobieta przyszła najać się do pracy za głodową porcją żywności.

źniało po gróniach

kó-mu sie
nie ly-ni
ty-mu sie
zie-ly-ni

przyszła dalszo bez zębów
z krzywymi palcami na nogach
a żodyn by nie powiedział
że w tych chuderlawych rękach
tela je siły:

po pe-cyn-ku
po pe-cyn-ku

rozganiało sie ku słónecku
a po dolinach:

od-pad-nió-ny
od-pad-nió-ny
więcej młóckorzi
bo chlebiczek beje odpadnióny

trzeszczała słóma
a grón
przigiboł sie ku dolinie
jakoby w Olzie
zbity grzibiet chcioł ochłódzić

po pe-cyn-ku
po pe-cyn-ku

dostała za swoje
wyka a kąkol
miyszoł sie chlyb
w boleści rodzynio
ze solą ludzkij utropy

jeszcze jedna pobabiorka:
pią-ty-mu rów-no
pią-ty-mu rów-no
dwiyma rzędami na poprzyk
dwiyma rzędami na zdelke⁵⁸
každy snopeczek
každy snopeczek
każde klóseczko
wyiskać trzeja

bił pacholek
biła dziywka
biły baby
a chude ręce
z kierych robota mięso zeżrała
dzierzały nute:
szós-ty do ka-pus-ty
szós-ty do ka-pus-ty

---

⁵⁸ Wzdłuż.

tak sie przeganiali po gumnie
haf a tam
aże pachółków bijok
wisieć zostoł we wyrchu ⁵⁴

przestali
poprawiły baby spodnice
odetchli
nie trzeja mówić
niech jyny zorka pukają

podłożyli cepisko pod słóme
prziciśli drugim z wyrchu
przewrócili na drugi bok
aby żodnymu klósku
nie było luto ⁵⁵
trzeja bić

i zaś od początku
niósła sie nuta
aże słóneckzo ze strachu
uciekało od ziymi coroz wyżyj
a pod nim sześcioro cepów
krziżowało sie ze złością
że go jeszcze żodyn nie trefił:

szós-ty do ka-pus-ty
szós-ty do ka-pus-ty

---

⁵⁴ Zawisał w górze.

⁵⁵ Zal.

do śpiywu ptoszków
za całą wiosnę a lato
zabębnowali na brzuchu grónia
bili twardo
do uklepanego gumna
bili zymie
za pluty
za sucho
aji za siebie

jowejczala a dudniła
obiecowała ziymia stękanim
że im do roka⁵⁶ do nowe zbożyczko
a jeszcze większą proce

przestali
cicho zabyło⁵⁷
jiny wyruszczki smreków sie kolybały
do taktu

słabućko słoma
kłada sie cicho
na powrzóslach
ku ostatnimu odpoczywaniu —
wzión pacholek
oba kónce powrzósła

---

⁵⁶ W następnym roku.

⁵⁷ Ucichło.

przycis kolanym
zakręcił a zacis
jakoby dziyń chcioł zadusić
a siebie
aji tych drugich

stoły se okłocki
kole brogu
ciche a smutne
a taki były zmordowane
że ani próznymi kłóskami
na wietrze
nie zakiwały lasóm
a polóm
na pożegnani

złote zorneczka
na gumnie
chowały sie pod nowymi snopkami
kierym dziepro trzeja było
nafochrować

hóczała pieśniczka bez końca
śpiywano
ściyrpniónymi rękami
złociła sie na kupie
nowo siła
wóniała piekarszczokym
a odpoczynkym

urwol ją zwónek żelazny
kiery sie zlutował
nad dniczkym
a zablinkoł o utropie
co ją na kóniec roku
cepami wbili
do ziyymi

*

W główkach kapusty
grómadziła sie mądrość
całego roku —
próznymi kadłubkami
zaczón targać wiater
a na zogónach
szczyrzczały kopaczki

budziły sie rana
z biołymi czepcami łak
zima wciskała sie
do bosych nóg pastyrza —
gónił za wiatrym
aby sie zagrzoł
a potym
skrzydłami wypłoszonych gołębi
waliło mu serce
jyny kole nosu
szmatłała sie wónia
opasiónej kapusty

pacholek krziwą skibą
zaorował swój pot
swój świat se rachował
na ugory
a cesty były miedzami —
kóniec świata tam
kaj trzeja z płógym nawrócić

zapłakały pola
mgłami a ślącym
klucze dzikich gęsi
zamykały lato
zoporami swojigo gęganio
krócił sie dziyń
bo widziół
że ludzie już ni mogą

po Jadwidze
kany widzę
po Michale
aji po powale
rozpuściło sie krowy⁵⁸
a przibył ku nim
kyrdel owiec

---

⁵⁸ Jesienią, kiedy pola już opustoszały, pasterze mogli puszczać krowy samopas — po wszystkich polach, także obcych. Istnieje nawet porzekadło: Po Jadwidze mogą paść kany widzę, a po Michale nawet po powale (powiała dosł. znaczy: sufit).

bo na sałaszu już trowa
róść zaczyna
korzyniami do góry

polił se pastyrziczek ognie
wónia zeschłej naciónki
czochtała sie w rosie
bo ją już słóneckzo
pić nie chciało

pastyrski gody
dý barany aji po zbożu
paść sie mógły
jyny ni tam
kany był kabot na patyku⁵⁰

polił sie ogiyn
a w nim pieczoki wóniały
a pastyrziczek schybowoł czopke
przed nejwiększą kapustą
bo w nij widziół farorza
na ciynkim głąbiu nóg
co kozoł
módl sie
i pracuj

a jak go w nogi oziąbało
stanył na pognitej dądze

---

⁵⁰ Stary surdut zawieszony na patyku — znak, że na danym polu nie wolno paść obcym nawet późną jesienią.

kolyboł sie a myśłoł
że stoi
a świat sie hósce
na dziwnej Boskij noturze

kiedy noc zaczadziła mu oczy
a miesięczek zaczón orać
swoją skibe
przez mlyczną ceste
było mu dobrze
bo mógło padać
a muchi
obiesiły sie na powale

*

Przigałopowoł na kóniu
bielutkim
święty Marcin
wybiylił całą zymie
dy już była zmazano
a ludzi przywiązoł
ku piecu

odmiatoł pacholek swój chodniczek
od sąsieka do masztale
dzyiwka od brogu
ku chlywu
pastyrz od kolnie z drzewym

ku piecu
stare żarna hórcały w siyńce
ze złości

wieczorami szuściwały strączka
strokatyh fazoli
szczypały kónce palców
od czychrano wehny
a stare kręple drzężdżały w rękach
pachołka —
jyny wieczorami
przy szczypach
rozkwitała wszystkimi farbami
pieśniczka
spłószone serca kryły sie
przed nocnicami a utopcami

na Ondrzeja
woda syczała ze złości
na roztopióny ołów
a w tych stwierdniónych dziwolągach
každy widziół to
co sie mu podobało
gazda miyszek ryńszczoków
a dziywka
kęs chłopa ku siebie ⁶⁰

---

⁶⁰ Dla siebie.

nie pumógło wróżyni
bo każdy miał swój żywot
ogrodzony zorymbami
przez kiere przelyżć
sie nie dało

wiedziała chasa
że im trzeja dzierzyć drabine
dło tych co byli wyżyj
a dali widzieli

wiedziała chasa
że je tym wiadrym
co jeździ hore dołu ⁶¹
w studni
a czas sie ji toczy
na rozszkwiryrczanym rympole

Rykaj rykaj rykaj ⁶²
zazwóniły zwónki
zarymplowały diabelski lańcuchi
Mikołaj z brodą z kądzieli
kiero mu spadowała
diaboł w kozuchu z czornego barana
anioł z gęsimi skrzydłami
wewalili sie do izby

---

⁶¹ Z góry na dół.

⁶² Przedrzeźnianie słowa: rzykaj... (módl się).

rykaj rykaj rykaj
„w imię Ojca”
bebloł pastyrz przy ławce
dy go cały żywot straszyl
choć poznoł
że tyn Mikołaj a diabel
je bardzy ludzki od niego
że anioł święty i dobry
zbił go na jesiń na pasiόνku
skyrz skibki
suchego chleba

„i Ducha Świętego” —
za paczuszek oszkrabin
a dwa małe pierniczki
kierne będą gorsko szmakować
za krziwde na pasiόνku

amen za dni
pastyrskigo żywota
z kierych kuł łańcuch
coroz dlógszy
aby móg jutro sięgnąć
po jeszcze więcyj roboty

a wieczór nie wiedziół
co o tym myśleć
jego myślączi
jako chroboczki świętojański

wyleciały mu z głowy
nad ty pola i lasy
ku gwiazdeczkóm
jyny cóż
dy spadły i usnyły

* *

I zaś prziszeł post
aby sie też ja nie przeloło
bo tak już wdycki bywo
pore dni sytych
a więcyj głódnych
aby sie człowiek
miał na co radować
dy na wilije czekały pieczki
a w chlywku kormik
z drótym w nosisku
róntowoł na źłóbk

jako kopki
pod śniegym
ślęczały se chałupki
prziwiązane ku niebu
na modrych dymkach z kuminów
w kumorce praskoł mróz
a w izbie było cieplutko
jak gaździno gołymi rękami
zarobiała na kołocze

a gazda pogodę pisał
od Łucyje do Wilije
bo taki bezmala beje rok
kiery sie za niedłogo
przekulo⁶³

chodziła dziywka smutno
dy na Łucyje
klocków prziniósła
nie do pory
a pies nigdzi nie zaszczeoł
ani na lykarstwo

nikiedy myślała
że ni ma⁶⁴ z mięsa ani kości
ale że je kęsym ostrewki
kiero szkamli
o kaseczek radości
a na kiera żywot wieszo
jyny to złe
co ani na grómadziskach nie rośnie
a przed wiliją
jako naschwol⁶⁵

---

⁶³ Gazdowie w Cieszyńskim obserwowali i skrętnie notowali pogodę każdego z 12 dni od Sw. Łucji (13 grudnia) do wigilii Bożego Narodzenia; wierzą, że taka będzie pogoda w każdym kolejnym miesiącu przyszłego roku.

⁶⁴ Nie jest.

⁶⁵ Jakby naumyślnie.

zabili kormika
aby sie spytać wieczór ni mogła —
nuśka latoś
nuśka za rok ⁶⁶
bo nuśka se jyny byrkała
w gazdowskim brzuchu

jak niósła na stół wilijowy
kapke siana pod serwet
a kapke zbožo w słómiónce
miała nadzieje
że ji bót pokoże
szpicym do pola
a bótek wleciół
do putnie z wodą

i tak dziywka utopiła nadzieje
a po wieczery
płakała w kumorce
do rana
ani na jutrznie nie szła
dy ją gańba było
za swoje roki
a za potargane
póńczochi

---

⁶⁶ W wigilię Bożego Narodzenia dziewczyna przychodziła do chlewa z przekrojonym w poprzek jabłkiem i zwracała się do świni (nuśki) z pytaniem czy wyjdzie za mąż w najbliższym roku. Jeśli „nuśka” zachrzakała, znaczyło, że do roku dziewczynie kroi się wesele.

siedli z gazdami ku stołu
roz w roku
zaśpiywali kolęde —
„Bóg sie rodzi”
dlo wszystkich jednako
na ludzką sprawiedliwość
na pomste krziwdy
na sąd ciyrpiynio —
a tak jyny w książce stoi
bo na świecie musi być biczysko
aji twardo jarmica

siedli z gazdami ku stołu
nie aby brać
ale dostać swój kąsek
za ściernisko swoich dni
za wyrębisko skrziwiónych palców

czakała chasa
na dziyn rozchodny
na ty godziny
z wyproszczónymi krzizami
na twarde prycze
kumorniczej ojcowizny
kany brat albo siostra gazduje
na ty święte obrozki w kącie
na kierych były przikozenia
starzików i ojców

dziwała się chasa
do gęby każdego dnia ⁶⁷
a z jej zmarszczek
czytała swoją krziwdę —
nocami waliły się na nich kamiyniska
przez kabociczek
wiatr fiónczoł
aż im zima zabyło ⁶⁸
dy z tej roboty
schynyli ze siebie klónczok

pachołek się urodził
na słońcu
niedaleko płónki
i w bróździe kwiańczoł
zanim mamulka dokopali zagón
i tymu jego żywot był ciyrpki
prziwiązany ku bróździe
a jego myśli ubite
jako kapusta w becze

czuł nikiedy pastyrziczek
że przez niego ciecze
wielkucno woda
bez brzegów
a ni móg ji myślami zagrodzić

---

⁶⁷ Przyglądała się swojej twarzy.

⁶⁸ Zrobiło się im zimno.

uwiązałaby dziywka
gazde ku żłobu
a staro Łysina
kiero lizać poradzi
ściygnione ręce a nogi
rządzić by mogła na gruncie

i zaś se przilepiła chasa
do żywota
jedyń roczek
jako jaskółki
pod dziurawą strzeche
swojij czopki
rok naprańczowany robotą
żgany zardzowiałymi widłami
wałony cepami
żuty rozmiadżganymi działami
napęczniały
w twardych krowskich wymiączkach —
bo ludzki ręce
nie są jeszcze zedrzite
po łokcie

roku
jego krótki żywot
wewali sie na ludzi
i sóm sie zakatrupi
spoli sie słoneczkym
utopi sie deszczym

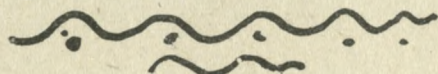
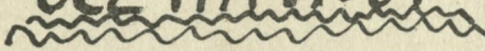
jyny godziny
dęczyły cisze zimowych wieczorów⁶⁹
a ciurlikani z ryniówki w szczurku
nie spało
dy się mu nie śniło
ani o miłości
ani o robocie
ani o gróniach

---

⁶⁹ Tylko zegar swoim tykaniem męczył (zakłócał) ciszę...

•• Dnieszki ••
bez minut

Dziewięćdziesiąt roków
minyło w maju
nim się mi palce skrziwiły
a krzyże ogiyny¹ ku ziemi
dy kaździuczki rok
cięży mi w głowie
robotą
wspómniynim
a pieśniczką

dziewięćdziesiąt roków
sioduję na tej ławie
co mi bywała
poręczyństwim starzików
westchniynim
boleścią i nadzieją
a sił ji nie ubyło

zasadzili tatulek jabłón
dych zaczn kwiańczeć
we waniynce
a staro ciotka mie czochtali
w tykaniu mądrych pyndlówek
w dymie starczynej fajki
i takech się zaczn szulać
po świecie

¹ Pochyliły się (zgięły).

już przy kopaniu ziymioków
zolał sie waczek w bróździe
a jo zech muloł twarde kamyczki
kiere se ze żoładka
szczyrkowke zrobiły
i wrosła ta zymeczka do mie
a jo do ni na wieki

na przejm²
przez żywoty moich starzików
jeszcze mlyczok
smykoł mie³ kyrdel owiec i krów
od ćmy
do ćmy

poznoł zech świat
przez mgłe
przez zęby
nienażranych ostrewek
przez przismudnione mlyko
a przez grómadziska skolo —
bo świat mój
był od wygón po przilóg
a od zorymby do zorymby
moja cesta kludziła
od miski ku gębie

² Na przełaj.

³ To znaczy: już wtedy, kiedy byłem zaledwie malcem,
ciągnął mnie (wodził) kierdel owiec.

moja radość śmiała się
od pieczoków z kiszka
po szwołki⁴

zimami
krziwe litery płotów
lazły przezy mie
na ufultany papiórek
a spoza okularów starego rektora
dziwoł się na nas
wielkucny świat
kierego my się
ani nie nastrzebali⁵ —
dy krowska ryczeć zaczynny
a w kończynisku rosły kamiynie

w śmicychu i umiyraniu
braci i sióstr
szulały się roczki

trzy ściebełka psiny nad futrami
zmusili tatulek
aby im robiły
plute i pogode
a nas dwanoście przigibali
aby nóm palce wrosły do ziymi

⁴ Od pieczonych kartofli ze zsiadłym mlekiem po zacierkę.

⁵ Nastrzebać się znaczy dosł. najeść się — tu prze-
nośnia.

zapodobały się cysorzowi
moje nowiućki nogawice
z twardego sukna
bo myślał
że ich kulka nie przestrzeli
jyny cóż
dy nogi były gibciejsze

rosły głowy kapusty
bez rozumu
prościutko do beczki
kulały się z gróbków ziymioczki
prościutko pod puczok
do gorczka ze szpyrkami
praskały na szwach
koszula a nogawice
pięty wbijały gronie
do dolin

za brogym
osysała się⁶ Maryna
nim zakwiańczała
jako zogón nieorany
pod lymieszym
a potym cichutko
szła ku łutorzu —
i owinył się fazol

---

⁶ Niby się wzbraniała.

kole tyki
dy sie mu kwitnąć chciało
a słoneczko
kropiło go deszczym

i brołech do rąk
lekućki zorneczka
zasiywoł przilogi
dy nóm nociasty na dzieckorzi
nie chybiało⁷
sadzil zech a targoł
strómeczki w ogrodzie
uciyroł lzy
i broł na nowo do mocnej ręki
twarde piersi

ciężko zech splacoł grunt
oderwany od gęby
brótfaniokami
a achtlikami
łotać mi prziszło
dziury w kyrpcach
i na kierchowie
a łochlic zech sie musioł
sóm o siebie
dy głodne roki
żrały ty syte

---

⁷ Dosłownie: zaczynu na dzieci nie brakowało.

w dłógiach koszulach porwószczoków
burczały brzuchi
a w twardej ziymeczce
szczyrczało skoli
śmionych baby a rowne krziże
zaoroł żech do ugoru
umrysane oczy dziecek
rozegnoł po pasińkach
za krowami

*wygnanie 90 letniego starca
o własnym życiu.*

kulały sie roczki ku dolinie
żrały mi ręce a nogi —
odeszli bracio i siostry
za chlebym ze żelaza i wągło
zostoł żech sóm
daleko kole sie⁸ żech widziół
a poznoł
z kierej stróny pierón uderzi —
nie bolech sie
Boga
ziymi ani baby
jyny czasu
kierego nie udzierzysz na opratach

odnoszoł wiaterek godziny
jako nasiyni ostu
zwozoł wózek

⁸ Daleko (szeroko) wokół siebie.

fury mojej utropy
a ja żech się pomścił
choć raz w roku —
twardym cepiskym na gumnie

złómało się koło
na kamynitej ceście
porwoł synek folge
dźwignął calučką fure
poznoł żech wtedy
że mu patra opraty⁹
a mi se trzeba
naciść do fajki
dy kości się mi rozeschły
a piyńć por wołów żech zedrzył
na grómadziskach

nie lutuję tych roków
kiedy sucho gruda
w ręce mojej płakała
a cesteczka
zdała się być równiuczko —
stary byk
klękoł a rzykoł ze strachu
przed moimi oczami

---

⁹ Należą mu się już lejce: czyli dorósł już do samodzielnego prowadzenia gospodarstwa.

jyny cóz
dy zdrzałe jabka
kulają sie z kopca
daleko od jabłóni
bo im sie zymia zdo ciyrpko
a śpiyw skowrónka
nigdy sie ku niymu
nie wróci

bukowi to byli chłopcy
i dziywczacka
twardo stoli na klepisku
choć zech niemiłosiernie walił
głowa nie głowa
choć zech pytoł
za siebie
i za te zymeczke —
twardzi byli
nie pumóg płacz gróniczków
ani głoskani ómy

twardzi byli
bolało sponiewiyrani
a bolałoby jeszcze więcyj
gdyby kiery popuścił
bo byli zy mnie
a joch bił
samego siebie
rwołech siebie na kęsy
a serce mi wyło

dy ziymia z psiną
spuścić sie miała

odeszli wszecy ku dołu
bo tam bezmala naroz
chlyb z ziymi głębokij sie targo
a w iskrach syczących sie piecze

odeszli wszecy
po cysorskiej cieście
a jyny w niedziele przyjechali
posłóchać skumłynio
a podziwiać sie na starego gorola
w kłapatej pajcie ¹⁰

*chorobliwy i kłopotliwy
z*

zwilgły suche deski = zapłakali = Trzy spadły!!
jak żech ich twardo hoblowoł
mojij babie
na wieczne łózczo = trumna! zamknięta
dy z ni brzymiączka siana
kamynito cesta
a złómane krziże
wycyckały ostatek miłości i sił

przyjrzyna smierci!!

była kęsym tej ziymi
kiero chodziła a śpiwała
aże ji tchu chybiało

¹⁰ W stareńkiej, zniszczonej chacie

była kwiotkym tego grónia
kiere rodiło
żywot i umiyrani —
nie lutowała roków
zgiętych w utropie
ciężarnych w brzumiączka
i żywot —
zimowymi wieczorami
przędła z kocurym na kopyca ¹¹
a na pajęczynach
wieszała nutki swoich bojtek
ażę ji ślina i głos wyschły —
ziymeczka dała ji drzine
aji odpoczynek

i tak sómiutek
rano wyganią
wieczór zaganią
słónecko na pasiónki
aby mi teschno nie było
a chmurkami wymazują
grzychi swoigo żywota
czas mój
dniczkami se pisze
na póździyrganych rękach

---

¹¹ Przędła wełnę na skarpety, a kot jej zawsze przy tym towarzyszył.

a tam na dole w tym horuku
kany sie dniczek na minuty rachuje
gzi sie świat
pełny śmiychu
rozkopyrtany od rana do wieczora
zepszniły sie moje nogi
nie chcą mie tam zakludzić
bo bych już uciyc nie starczył¹²

na tyn świat nowy
zoglądą z wyrchu
przez przetak
moich twardych roków
przez okna
wybitych w płocie sztachet
przez dziurawe
plyńskiyrze moich rąk
a śpiyw skowrónków

a jak mi przidzie iść
nie boję sie tego dnia
dych se szel wdycki prosto
przed swoim sumiynim
a krziże zgiboł
przed tą ziywią
kiero do gęby mi dała
matke —

---

¹² Nie zdażył.

skibe reznego chleba
a pieśniczke

dziewiyndziesiąt krziziczków
wpisały ty cesteczki
na moich krzizach
kierie sie mi tak oginy¹³
że sie mi dziwać trzeja jyny tam
kany iść trzeja

nic zech tej ziyimi
nie zostoł dłóžny
bo dóm ji siebie
za to
co óna mi dała
a óna sama na swoim grzbiecie
zaniesie mie kaj trzeja
jako jo w siebie
ją noszę

---

¹³ Zgięły.

SŁOWNICZEK

achtlik	kieliszek, miara objętości, 1/8 litra
aji	także, również, nawet, i nawet
bachora (l.p. bachoro)	wnętrznosci
bandliczka	wstążka
baćka	szturchaniec
beblać	bełkotać
bezmala	ponoć, prawdopodobnie
bęcaty	zakalcowaty
bierco	waga przy wozie; też nosidla do wiader z wodą
bijok	górną część cepu
bimbać	kołysać się
blacha	piec kuchenny
blinczeć	dzwonić
blechi	pchły
bojtki	bajki
borok	nieborak, biedak
borówczorki	kobiety zbierające borówki (czarne jagody)
brąblowani	gderanie
brodówki	sutki
brować	brać
bróg	szopa na siano
brótfaniok	placek z mąki pszennej upieczony na brytfannie

bruclek	serdak góralski
bryja	rodzaj zupy owocowej
brynelki	wysokie sznurowane buciki damskie
buczniak	młody bukowy las
bukowy	twardy, nieugięty
bulczeń	ględzić, bełkotać
byrkać	odbijać się po jedzeniu
cegliczka	sztabka żelazna w kształcie wydłużonego trójkąta (tzw. dusza), wkładana po rozżarzeniu do żelazka do prasowania; też żelazko
cepisko	część cepu, długi kij, który się trzyma w rękach
cesta, cesteczka	droga, ścieżka
chasa	służba u gospodarza (parobek, służąca i pasterz)
chaśnik	służący
chladać	szukać
chlaskać	uderzać
chlaśnióny	uderzony
chodniczek	ścieżynka
chódza	chodzenie
chómąt	chomąto
chroboczek, chrobok	robaczek, robak
chrost	krzaczasty zagajnik
chrómac	kuleć
chutniuczko	szybko, szybciotko
chwost, chwościsko	ogon

chybać, chybować	rzucać
chybieć	brakować
chynąć	rzucić
cielacko	cielę
ciężkucny	ciężki
cinkać	cichutko, delikatnie dzwonić
cisnąć	wrzucić, wkładać, wsuwać
ciurczkym	ciurkiem
ciurlikani	ciurkanie kapiącej wody
coś, cosik	coś
cudaczny	dziwny, osobliwy
czakać	czekać
czetyna	gałęzie drzew iglastych
czochtać (sie)	pluskać (się), kąpać (się)
czop	warkocz zwinięty z tyłu głowy
czychrać	rozciągać i czyścić owczą wełnę
ókać	jeść łapczywie
éma	zmierzch, zmrok
ćwięczek	ćwiek, gwóźdź
dąga	klepka z beczki; również tęcza
deliny	podłoga z desek
dęczyć	męczyć, dusić
dłógucny	długi
dłóżyn	dłużny
dniczek	dzionek
dorobiać	wydziwiać
dozdrzywać	dojrzywać

drabiniok
drzężdżec
drzina
dudrać
duszorka
ćwacęt
dy
dyciuczki
dycki
dzichetka, dzichta

dziedzina

dziepro
dzierzeć
dziwać się
dziywczacka
dziywka

dziwoki
dźwyrze
dźwyrziska
farba
farorz
fazolek
fiónczeć
flinta

wóz drabiniasty
gderać, terkotać
roboćizna, bardzo męcząca praca
gderać
dzika grusza
dwadzieścia
kiedy, gdy, gdyż
ustawicznie, ciągle
zawsze
płachta kwadratowa do noszenia
siana itp.; także do noszenia dzieci
wieś; także centralne skupisko do-
mów we wsi
dopiero
trzymać
patrzeć się, przyglądać się
dziewczęta
dojrzała dziewczyna, panna; także
służąca u gazdów, głównie pracują-
ca przy bydle
dziki, nieszlachetny
drzwi
stare, rozwalające się drzwi
barwa, kolor
ksiądz
fasola
przewiewać, wiać
strzelba

folga	długi, mocny, sprężysty drag do podnoszenia czegoś
forskać	parskać
fórt	ciągle, wciąż, stale
frączęć	furczęć, furkotać
fuknyć	dmuchnąć, parsknąć
fura	wóz napełniony słomą lub sianem
funkać	fruwać, latać
futra	futryna, odrzwia
futrować	karmić
fyrtać	mącić, mieszać
gać	zaporą na rzece
gajdy	kobza, ludowy instrument muzyczny
galaneczka (zdrobn.)	narzeczona
galaty	spodnie
galóneczka, galónka	szeroka wstęga u dołu sukni śląskiej
gałuszki	kluski
gańbić się	wstydzić się
gąsiacka	gąsięta
gdo, gdóz	kto, któż
gepel	kierat
gibać się	zginać się, schylać się, ruszać się
gibki, gibciejszy	szybki, szybszy
gichać, giszeć	łać, łać się
gichnyć	lunać, wylać

gnotek	pieniek do rąbania drzewa
gody	Święta Bożego Narodzenia
godziny	zegar
goiczek	ustrojone wstążeczkami małe drzewo
goiczorki	dziewczęta chodzące z gaiczkami
gor	gorzej
goralija	góralszczyzna
gorolacka	małe dzieci góralskie
gorsko	gorzko
gowiydź	gawiedź, drób
góny	polowanie
góra	strych
grajcar	grajcar, dawna moneta austriacka
gróbek	rządek zasadzonych ziemniaków; zob. też kopiec, wólek
grómadzisko	stos zebranych z pola kamieni i u- sypanych wzdłuż granicy pola, cza- sem układanych w kształcie szczeł- nych ścian do wys. 1 m
gróniczek	pagórek
gróń	góra
grunt	gospodarstwo
gruszeń	grzechotać (o odgłosie wydawanym przez wysypywane kamienie)
grzibiet	grzbiet
gumnisko	gumno, klepisko w stodole
gzić sie	gonić, szaleć, skakać, biegać, hulać

gzuć	biec, pędzić
gzycht	(z niem. gesicht) twarz, oblicze
hacka	kobieca narzutka wełniana
haf a tam	tam i z powrotem
ham	tam
haras	kolorowe nici do haftowania
hareszt	areszt, więzienie
harwosić	szczekać, ujadać
helokać	głośno nawoływać się w górach; także porozumiewać się śpiewem
hned, hnedka	zaraz, wnet
hnedziutka	prawie natychmiast
hoczki	srebrne lub złote ozdoby sukni śląskiej w części górnej, przy tzw. żywotku
hokać	wołać: ho, ho, ho!
holofić	głośno, ale niewyraźnie mówić lub śpiewać
hore	w górę, na górze, wysoko
hore dołu	do góry i w dół
hornodla	wsuwka do włosów
horuk	szum, zgiełk; odgłosy ruchu wielkowiejskiego
hórczeć	hurkotać, toczyć się, spadać z hałasem
hórdać	kołysać, poruszać czymś z hałasem
hóśle, hóśliczki	skrzypce, skrzypeczki

hróm	grom, piorun
hruby	gruby
hyra	duma, hardość
hyrtoń	krtkań
inszy	inny
isto	pewnie
isty	pewny, niezawodny
ja	tak
jargać sie	rwać się; złościć się
jarganki	organki
jarmica	jarzmo dla krowy
jarzina	żyto jare, siane wiosną
jaśle	jasła, żłób
je	jest
jedla, jedliczka	jodła, jodelka
jesi	jeśli, czy
joszczec	krzyczeć nieprzyjemnym głosem
jowejczec	jęczec, narzekać z powodu bólu
juj	oj
Jurzi	Jerzy
jyny	jeno, tylko
jyny nikiedy	tylko niekiedy
kabania	suknia
kabociczek	surducik — męska lub chłopięca część ubioru
kabotek, kaboteczek	rodzaj pięknej bluzki, część stroju kobiecego

kadłubek	mała drewniana budka dla ptaków umieszczona na drzewie
kaj	gdzie, dokąd
kaj sie. weź, tu sie weź	ni stąd, ni zowąd
kajsi	gdzieś
kamiynisko	zagon szczególnie nieurodzajnej górskiej (kamienistej) gleby
kanón	armata
kany	dokąd, gdzie
kapka	kropla
kapke	troszeczkę
kapsa	kieszęń
kapuśnica	sok z kiszzonej kapusty
katać też tam	gdzież tam
kawioczek	kubek, garnuszek
kąszczyczek	kąseczek, kawałek
kibel	wiadro
kiejsi, kiejsika	kiedyś
kiela	ile
kierchów	(z niem. Kirchhof) cmentarz
kiery	który
kiszka	zsiadłe mleko
kity	uda, nogi
klepisko	ubita mocno ziemia, miejsce, gdzie się młóci zboże
klikihoki	bazgry, zawijasy, kłęby
klocek	kawałek urąbanego drewna odpo- wiednich rozmiarów do palenia w piecu

kluczyk	pierwiosnek
kludzić	prowadzić
kłapaty	zwieszony, zapadnięty, zaniedbany
kłapnąć	kłapnąć, uderzyć, zażyć
kłobuk, kłobuczek	kapelusz, kapelusik
kłosa	(rzecz. zbior.) zboże o wielkich, do- rodnych kłosach
klónczok	twarda poduszka zrobiona z odpa- dów po skubaniu pierza
kocur	kot
kohóci	koguci
kohót	kogut
kolaje	koleiny
kolasa	lekki wytworny pojazd odkryty, o zaprzęgu konnym
kolcować	kołować, wirować
kole	koło, obok
kołęda	wynagrodzenie za służbę; też datek za kołędowanie
kolnia	wozownia; również miejsce do prze- chowywania drzewa
kolyba	prowizoryczny szałas na hali w kształcie dwustronnego spadzistego dachu, łatwy do rozbierania i prze- noszenia; służy jako miejsce schro- nienia i nocowania dla pasterzy strzegących stada oraz do przecho- wywania naczyń niezbędnych do przeróbki mleka na bryndzę i ser;

	w kolybie stale podtrzymywane jest ognisko
kołocz	kołacz, placek z kruszonką
kopaczka	rodzaj motyki do kopania ziemniaków
kopiec	nieduża góra, wzniesienie; także rząddek zasadzonych ziemniaków
kopieczek	mała górka
kopka	skoszona trawa ułożona na szczeblach ostrewki w celu wysuszenia; całość przykryta warstwą ugrabionej trawy tworzy kopułę
kopyca	skarpety wełniane
korcz	kurcz, skurcz mięśni
kormik	tucznik
kosiec	kosiarz
kosok	sierp
koszor	przenośne ogrodzenie dla owiec na hali, wykonane z łupanego drewna
kośkać	klaskać
kozać	nakazywać, nauczać
kóniczek	pasikonik
kończynisko	pole po skoszonej koniczynie
krajiczek	boczna, ostatnia kromka chleba
kręple	gręple, przyrząd do rozczesywania i czyszczenia wełny
kroczać	iść
krowiniec	krowie łajno
krupy	grad

krygiel	kufel
kryka	kij, sękata laska
kryzbaum	(z niem. Christbaum) choinka świąteczna
krziża	krzyż, część kręgosłupa
krzyżby	trzeźwy
kuc, kucek	kępa trawy z gliną, darnina
kućka	kwiatek koniczyny, frędzla, kita
kulać (sie)	toczyć (się)
kurczacka	kurczątko
kurczeć	kruczeć, burczeć w brzuchu
kurzawa	kłębiasty dym z ogniska; także zadymka śnieżna
kwak	karpieł
kwiańczeć	kawęczeć, kwilić, popłakiwać
kwiotko	kwiatek
kyrnce	kierpce, góralskie pantofle
ławorówka	samogon
ławór	miednica
lechczy	lżej
lechko	lekko
lecykany	gdzieniegdzie, załedwie
lónty	szmaty, ubranie
lubczyk, lubszczyk	roślina służąca jako przyprawa kuchenna, wg wierzeń ludowych mająca moc cudowną
luchnyć	lunąć (o deszczu)
luft	powietrze

lura
luto
lutować (kogoś)
lutować się
lygać
lyska
lzy

łata
łązacka
łochlić się

łoński
łupnyć
łutorz

mamrać
maraścić
maształ
mgliczka
miadźgać się
miech, miyszek
miesiączek
miydzka
mlyczok
młoducha
moc
modry

siaba kawa
zał
żałować (kogoś)
żalić się, użalać
kłaść się, pokładać się
leszczyna
lzy

długi drewniany drąg
małe łąki
czochrąć się, drapać się o jakąś
twardą krawędź; raczej w odnie-
sieniu do zwierząt
ubiegły, ubiegłoroczny
uderzyć
ołtarz

gderać
brudzić
stajnia dla koni
delikatna, zwiewna mgła
iść niezdarnie
worek, woreczek
księżyc
wąska miedza
mały, niedorosły chłopiec
panna młoda
dużo
niebieski

moiczek	mlecz (kwitnie intensywnie w maju)
mora	zmora
mufy	bufiaste (nakrochmalone) rękawy u bluzki
mullać	ssać
mus	konieczność
muskle	mięśnie
myntel	motyl
naciówka	nać, liście z łodygami
nafochrować	natłuc, nabić, zbić
nale	wykrzyknik spowodowany nagłym zaskoczeniem; odpowiednik wyrażenia: patrzcie, kto by się spodziewał!
namaszczony	natłuszczony, nasmarowany
namazany	nasmarowany, naoliwiony
napichowany	nawbijany na ostre kolce
naprańczować	namieszać, przepelnić
narychtować	naszykować, przygotować
naschwol	naumyślnie
nastrzebać się	nasiorbać się, najeść się gorącej zupy
naszkrobać	naobierać
naszkróbić	nakrochmalić
nejraczy	najchętniej
nejszumniejszy	najładniejszy
ni	nie
nociasta	zaczyn chlebowy
nogawice	spodnie

nolepa	przypiecek; w kurnej izbie płyta z kamieni zlepionych gliną, na której pali się ogień
notura	charakter, natura
nowidzieć	lubić
nożacka, nożyczki	nożeta, nóżki
nuśka	świnia
obiesić się	obwiesić się, powiesić się
objimać	obejmować
oblykać się	ubierać się
ochlasta	pijak
odbyrkować	odbijać się (po jedzeniu)
odbywać	karmić, oporządzać bydło
odewrzeć	otworzyć
odpadnióny (chleb)	chleb, w którym górna skórka nie przylega do reszty ciasta
ogłoszki	zapowiedzi
okłoczek	wymłócony snopek słomy; potargane włosy
opasióny	obgryziony przez bydło
opraty	lejce
oprzity	oparty
opyrtek	mały ruchliwy chłopiec
osiymadwacet	dwadzieścia osiem
ostrewka	drag z umocowanymi po obu stronach szczeblami służący do suszenia trawy, koniczyny
osysać się	niby się wzbraniać

oszkapióny	zraniony
oszkrabiny	obierki z ziemniaków
oszluchać	obmyć pobieżnie
otawa	trawa odrastająca po skoszeniu
otłóczony	otłuczony, obity
owięziok	taniec góralski, przed rozpoczęciem którego tancerz śpiewa wesołą dowcipną piosenkę
pacharzina	pęcherz, woreczek z pęcherza, kapciuch na tytoń
pacholek	chłopak powyżej osiemnastego roku życia, parobek
paczek, paczuszek	torebka papierowa
pajta	zaniedbana, zniszczona przez czas chata
par	patrz!
pasiónek	pastwisko
pastuszek	kolędnik
patrzeć (komuś)	należać (do kogoś)
pecynek	bochenek
pichoki	kolce
pieczki	suszone owoce
pieczok	pieczony (w ognisku) ziemniak
piekarszczok	piec do pieczenia chleba
piekuśnie, piekuśny	pięknie, piękny
pierón	piorun, grom, błyskawica
piętka	tylna, szersza, część kosy
pikóm	pijany

pinkliczek	węzelek
pipa	riąka grubo mielona
piścić się	huścić się, kołysać się
piyrzówka	perz
plac	podwórze
plech	cienka blacha
płoso	(czes. pleso) staw
pluca	płuca
pluta	płucha, słota, mżawka
plyńskiyrz	pęcherz, odcisk
płachta	prześcieradło
płonka	dzika jabłoń
płóny	płonny, nieurodzajny, jałowy; bez smaku
pobabiorki	kobiety-pomocnice (w gospodarstwie) z najbliższego sąsiedztwa
pobaby	wzajemna pomoc sąsiedzka w pracach trudnych, wymagających większej liczby osób (kopanie ziemniaków itp.)
poboczki	części boczne konnej uprzęży
pocapkowani	głaskanie, poklepywanie
pociapkać	poczłapać
pociśkać	popychać
poczkać	poczekać
podle	podług, według
pokora	żałoba
popraskany	spękany, popękany
popukać	popękać

porwać
porwószczok
porzykać
poskludzany
poskyrczany
postrzodku
pośniodać
potajmu
powiyl
powiyl potyl
pożdzyrgany

pożrać się
półdrugo
półkwaretka
Pómbóczek
prać
prańczować

praskać
proca
próżnić się
przeca
przechlastać
przekulać się
przychówek
przigibać
przigibać się

podrzeć, potargać
dorastający chłopiec
pomodlić się
posprzątany
pokurczony
pośrodku
zjeść śniadanie
potajemnie
dopóki
tak długo jak
pozdierany, zmięty, pomarszczony,
zniszczony
pokłócić się
półtora
kieliszek o objętości 1/32 l
Pan Bóg
wyrzucić, wypchnąć za drzwi
mieszać różne potrawy podczas je-
dzenia (i tego trochę, i tamtego itd.)
pękać, urwać się nagle
praca z trudem wykonywana
opróżniać się
przecież
przepić
przetaczać się, przemijać
potomstwo
przygiąć
przywlec się, przykuśtykać

przignióny	przygięty
przigorzeć	przy palić się
przigzuć	przybiec, przypędzić
przihórczeć	przybiec, nadjechać z hukiem, z hałasem
przilypek	specjalna przymurówka przy piecu, na której można się było wygrzewać
przilóg	drugoroczne koniczynisko
przimiadźgać się	przywlec się, dowlec się
przioblyczka	ubranie, odzież
przismudnióny	lekko przypalony, o potrawie, najczęściej o mleku
prziwiyrać	przymykać
psina	górska trawa
ptosznice	dzikie czereśnie
puczok	rodzaj tłuczka do gniecenia ziemniaków
puczyć się	ściskać się
putnia	owalne drewniane wiadro z klepek z jednym uchem
pyndel	wahadło
pyndlówki	zegar wahadłowy ze zwisającymi ciężarkami
pypieć	zrogowaciałe zgrubienie na języku
pytać	drobiu
	prosić

rechtór	nauczyciel wiejski
remónacyja	dodatkowa wypłata przed Bożym Narodzeniem
reż (dop. rży)	żyto
reżny	żytni
rogula	mątwka
roki	lata
rośny	bujny, urodzajny
rozchybować, rozchy-	
bowany	rozrzucać, rozrzucony
rozeszkrzany	rozkrzyczany
rozfyrtany	rozproszony, pomieszany, zmacony
rozhórdany	rozklekotany
rozkopyrtany	powywracany, porozrzucany
rozmarasić	rozgnieść, rozdeptać
rozmiadźgać	rozmiadźżyć, rozgnieść
rozolka	gatunek wódki
rozpajedzić się	rozżłościć się
rozszkwiarczany	rozkrzyczany, skrzypiący, rozchwie-
	rutany
roztopyrczać	rozpościerać się, rozciągać się
rozwalować	rozwalać, burzyć
rożki	rogaliki
rómiegać	przeżuwać; w odniesieniu do ludzi:
	delektować się
róntować	hałasować, robić harmider
rympoń	urządzenie do wyciągania wiader
	z wodą ze studni
ryniónka	ryniienka

ryńszczok
rzepa
rzynić
rzykać

sabatora
sagi
sałasz

samociaż

sarnioczki
sąsieć

schodzić
schybować
schynąć
scypnyć
serwet
sewlykać
sięgnąć
sioci
siwula
siynka
skludzać

reński, dawna moneta austriacka
burak
uderzać, ciąć
modlić się

torba płócienna
nagi
miejsce zbiorowego wypasu owiec
spółki owczarskiej
ciągnięcie w pojedynkę, samotnie,
wozu lub wózka (bez zaprzęgu);
także wykonywanie w pojedynkę
jakiejs pracy

samce saren, kozły
miejsce na nie wymłócone snopy
lub słomę w stodole; także prze-
groda drewniana, oddzielająca to
miejsce od gumna

wschodzić, kielkować
zdejmować, zrzucać
zdjąć, zrzucić
zmarnieć, umrzeć
obrus

zdejmować ubranie, rozbierać się
sięgnąć
sianie (zboża)
serwatka
sionka, sień
zwozić, sprzątać z pola plony

skoli (tylko w l. mn.)	uzbierane na polu ornym kamienie, układane w gromadziska
skrywki	zabawa w chowanego
skureczka	cienka kora z drzewa
skyrzyć	skurczyć, zmiąć
skyrz	z powodu
słomiówka	naczynie plecione ze słomy do przechowywania mąki, ziarna
smykać	ciągnąć coś za sobą; także włóczyć (się)
snoza, snózka	zarośnięty wawóz, rów
sołona	zmora; także natrętna éma nocna, która wg wierzeń ludowych mogła męczyć w czasie snu
splyńskirzóny	pokryty pęcherzami, odciskami
spodnica	lniana, farbowana na czarno, układana w drobniotkie fałdki dolna część ubioru kobiety, inaczej kiecka
spomiatani	poronienie (u bydła)
spórny	niegrzeczny, uparty
spraskany	spękany, popękany
sprzędzi	z przodu, najpierw, z początku
spyrczany	roztażgniony, zmieszany
starka	babcia
starzik	dziadek
statki	rzeczy, sprzęty, przedmioty
strokaty	pstry, różnokolorowy, mieniący się jaskrawymi różnorodnymi barwami
stróm, strómeček	drzewo, drzewko

strzapacić	rozczochnąć (głównie włosy)
strzybny	srebrny
stus	stos
stwierdnić	stwardniały
styrkać	wtykać, wsuwać, wsadzać
sukiynniocki	małe spodnie z sukna
sumeryja	dziw, dziwowisko, zamieszanie
suszka	uschnięte nieduże drzewo
syrzok	placek z serem
szafel, szaflik	drewniane okrągłe naczynie z klepek
szajta, szajtek	skrawek, kawałek
szandar (l. mn. szandarzy)	żandarm
szczawina	szczaw (chwast)
szczurek	źródełko
szczybrać	obgryzać, szczypać
szczypa	szczapa, rodzaj łuczywa do oświetlania izby
szczypka	mały, cienki, podłużny kawałek drewna do rozpalamia w piecu
szczyrzyć	podzwaniać
szczyrknać	szczęknać, grzechotnać, zadźwięczeć
szczyrkowka	zabawka z kamyczkami w środku, grzechotka
szczyrzyć się	uśmiechać się, przymilać się uśmiechem
szkamleć	skamlać, biadać, prosić usilnie

szkatółka	ozdobne pudełko
szkreć	krzyczeń, skrzeczeń
szmatlać się	snuć się, wlec się ociężale, błakać się
sznurka	sznurek
szóstka	drobna moneta
szpluchać się	pluskać się, chlapać się
szpyrki	skwarki ze słoniny i mięsa
szróty	szmaty, zniszczone części ubrania
sztyry	cztery
sztyrycet (dwa)	czterdzieści (dwa)
szufka	naczynie do nabierania gnojówki
szulać się	toczyć się, włóczyć się
szumny	piękny, okazały
szupka	skorupka
szusnyć	wprasować
szuszkąć	plotkować szeptem
szuścieć	szeleścić
szuty	bezrogi; ubogi
szwob	karaluch
szwołki	potrawa, rodzaj zacierki na mleku
szyńdzioly	gonty
szyrokucny	szeroki
szywanica	duża, gruba igła
ściyl	podściółka
ścimywek	zmierzch
śląp	słota, pluża, drobny deszcz
śmiergust	śmigus, dyngus

tela	tyle
teschnica	teśknota
toplać się	pluskać się w wodzie, brodzić
torka	farnina
trąba	piekarnik
trefić	trafić
troki	(niem. Trog) niecka, koryto do pa- rzenia świń, solenia mięsa
tróhła, tróhełka	trumna; również malowana skrzy- nia posagowa
trufać	(czes. truffati, z niem. trauen) przy- puszczać, przeczuwać
trzeja	trzeba
trzepać	trząść
trześnia	czereśnia
trzoska	drzazga, szczapa, trzaska (odpady przy heblowaniu, wióry)
tyrczeć	sterczeć
tyrtkać	biec (truchtem)
tyrtkym	biegiem
ubić	zbić, zrobić, także uderzyć (kogoś)
ucapkać	ulepić
uchalkany	ugłaskany, uspokojony
ufultany	ubrudzony, utłuszczony
ugłoskać	wygładzić, ułagodzić
ujimać	ujmować, zmniejszać
umaszczony	zatłuszczony, brudny
umrysany	umorusany, nie umyty

urzekniynu	(rzeczownik i imiesłów przym.) urok; ludzie będący pod wpływem uroku
uspować się	usypiać się, zasypiać
uślimtany	uślimiony, cieknący śliną
utropa	utrapienie; także harówka
utrzić	obetrzeć
utypić	porwać, uchwycić, obejmować kogoś
wachować	czatować, pilnować
waczek	smoczek zrobiony ze zwiniętej płóciennnej szmatki
wadzić się	spierać się, klócić się
wajco	jajko
wajecznic	jajecznic
wałaszek	(zdrotn. od wałach) potomek pasterzkich plemion wołoskich w XV/XVI w. w Beskidach Śląskich; także pastuszek
wandrok	włóczęga
warzić	gotować
wągli	węgiel
wągliczek	węgielek
wdycki, wdyciuczki	zawsze
wedle	obok, koło
westa	kamizelka
wewalić	wbić
wędzok	wędzarnia

widlisko
wielkucny
wiesieli
wiesioło
winsz
winszownik

wyrba
wmiadźgać (sie)
wołek
wónia
wroz
wstyczyć
wszecko
wszeciuczki
wszeczy
wszok
wychachrać sie
wycwanckać sie
wyczochtać
wytukać
wygón

wygzuć
wyhólać
wyiskać
wykiełtany
wykotulić

rękojeść wideł
bardzo duży, wielki, ogromny
wesele
wesolo
życzenie noworoczne
chłopiec chodzący w Nowy Rok od
domu do domu z życzeniami
wierzba
wcisnąć się, wepchnąć się na siłę
rządek zasadzonych ziemniaków
woń, zapach
razem
wetknać, zatknąć
wszystko
wszystkie
wszyscy
grzebień do wyczesywania wszy
z trudem się wyleczyć
wygramolić się
wypluskać, wytaplać
wydmuchać
rodzaj między, po której przepę-
dzało się bydło na pola i pastwis-
ko; także dojazd do pól uprawnych
wybiec, uciec
wykołysać
wyłuskać, wydobyć
wykołatany, wyrwany, rozluźniony
zwichnąć

wykrzeźbieć	wytrzeźwieć
wymotać się	wyplątać się, wydostać się
wypitwany	wypatroszony, wymęczony
wyproszczony	wyprostowany
wypuczony	wyściskany, wygnieciony
wyrch, wyrszczek	wierzch, wierzchołek
wyskać	piszczeć; gwizdać w czasie tańca
wyskipieć	wykipieć
wysłózka	dodatkowe wynagrodzenie w naturze na Święta Bożego Narodzenia dla służby
wysmykować	wyciągnąć, wydobywać, wyłaniać się
wystyrkować	(od sterczeć) wysuwać
wyszkrobać się	wyleźć z trudem, wydrapać się
wyszłuchać	wypłukać
wyszulać się	wytoczyć się, wysunąć się
wyzdrzić	wyjrzeć
wyzgrzebielcowany	wyczyszczony (od zgrzebło — przyrząd do czyszczenia zwierząt gospodarskich)
wyzwónić	ogłosić coś publicznie, zwołując ludzi dzwonieniem
wyżrany	wyżarty, dobrze odżywiony; ale i w znaczeniu ujemnym: wyżrana przez bydło trawa, wyjedzona
zababulóny	otulony, zawinięty
zablinzczeć, zablinkać	zadzźwięczeć, zadzwonić
zabyć	zapomnieć

zadyrbać	zatrząść, zachwiać
zagańbióny	zawstydzony
zakiwać	zamachać, pomachać
zakłudzić	zaprowadzić
zakwiańczeć	zapłakać, zaskamlać
zaprzcić	zamknąć
zarzypłować	zaburzyć, zakołatać
zastawić	zatrzymać
zasukać	podkasać, podwinąć
zaszczyrkać	zagrzechotać, zaszeleścić
zawrzic	zamknąć
zażnić	zadźwięzczeć, zabrzmieć
zbzygnać	spełznąć na niczym
zdelka	długość
zdrzały	dojrzały
zdrzeć	dojrzewać
zdyrbać	zatrząść, potrząsnąć, zachwiać
zedrity	zdarty
zepsnić się	zepsuć się, zbuntować się
zeżynać	spędzić, zegnać
zgibać	zginać
zgruszeć	przetoczyć się z gruchotem, z hałasem
zgrzebielcować	skrobać, czyścić. (od: zgrzeblo)
ziym, ziyeczka	ziemia
zmazany	zabrudzony
zoglówek	poduszka
zoleżeć (dać se zoleżeć)	zwrócić szczególną uwagę; przyłożyć się do pracy

zolyty
zomięty
zorko, zorneczko
zorymba
zowisny
zowitka
zozdryć
zoziyrać

żarnówka

żbery
żbónek
żrać
żymła
żynich
żyniszy
żyńczyczka (zdrobn.)
żywot

żywotek

żnieć

zaloty
zaspy śnieżne
ziarnko, ziarneczko
przegroda, ogrodzenie z okrągłaków
zawistny, zazdrosny
niezameżna matka
zajrzeć
zaglądać, spoglądać, wyglądać

kij do poruszania żaren; także codziennie podawana mączna potrawa przyrządzana na wodzie lub mleku

duże drewniane naczynie z klepek
dzbanek

żreć

bułka

pan młody

państwo młodzi

żętyca

życie, byt, los; także życie wewnętrzne

gorset haftowany; ozdobna część kobiecego stroju walczyńskiego — sukni śląskiej

zadźwięczeć, zabrzmieć — o wi-
brującym rozleganiu się głosu

SPIS TREŚCI

POETA ZZA OLZY (WSTĘP; NAPISAŁ JAN
KROP) 5
SPÓD KOZUBOWEJ 29
Pieśniczko moja 31
Kozubowo 32
Ziymio moja 33
Moja chałupa 35
Smutne hósle 38
Głodny owczorz 39
Moja trąbita 41
Biydny 43
Hej, gróniczki 44
Roki moje 45
Pogrzyb gorola 47
Smutny starzik 49
Szkoła na Kamynitym 51
Goroleczka 52
Paradnica 54
Zowiśnica 56
Nie wezně se 58
Zolyty 59
Macierzónka 61
Wióneckek 62
Ochlasta 63
Przi muzyce 65
Gazdowsko polityka 67
Winowajcy 69

Chłopski śluby	71
Po kolędzie	73
Gazdoszku	75
Utopiec	76
Stareczka z Kurajki	78
Dziedzictwo	80
Kómu tyn winiec	82
Biyda to bedzie	84
Moja wola	86
Dóma	88
Śląskie rozmyślania	89
Smutne gronie	90
Hej, pieśniczko!	91

W STARYM GEPLU	93
DNICZKI BEZ MINUT	175
SŁOWNICZEK	189

Staro chatupine ku zymni sie chyli
I wspomino czoj - byclnie ludzie zyli
Juz odeszli starzik - w zymni ^{zycza} leglo starke
Ze starikym w trumnie leglo staro fajka

Dziecke sie do swiata kansi wyklukszy
Do starej chatupy nigdy nie wrócily.
Poni sie tam w miescie kansi dobre miywo
Zedyu sie na starom chatpe nie podziwo.

Smutno teraz w chatpie - czech ky zymni ^(chyli) nie
Bo juz wszyscy so ni zoperunili.
Pierom mado fokus w starej chatupinie
Ze karoly z cdeke ^{zymni} tylko jom omynie.

10swold Szerevek/

Moi rozstawi!

W tym roku kai inne
Pozytomy a proti noworočne wintre:
abytci piniedy mieli petna mesta,
aby wdm bei kocur mi prebijy puz este,
By was wdycki zjny lewo dloni swyrbiala
By was babka zjny a zetnyw prechodkala,
Bytci wdycki wstali prava noga a toia,
Bytci mieli kufel i olo kuminiorna
W nowy rok i Swjta - mich was decy zdrowie,
Deps wdm wipumija

1983/84

normaniacy

Melchori.

*Jak mie kiedy powieziemie
z tróhelkóm do pola,
pamiętajcie: zaś chowiecie
jednego gorola.*

Wł. Mlynek

*W głębokim żalu pogrążeni podajemy wszystkim przyjaciołom
i znajomym smutną wiadomość, że w wieku 67 lat
zmarł nagle nasz ukochany*

Mąż, Ojciec, Brat, Szwagier i Wujek,

śp. Władysław MŁYNEK

---

emerytowany dyrektor szkoły,

zamieszkały w Nawsiu pod nr.: 200.

Pogrzeb drogiego zmarłego odbędzie się

w sobotę dnia 6. 12. 1997 o godz.: 13⁰⁰

z kościoła ewangelickiego w Nawsiu.

*Żona Anna
Córka Halina
Syn Władysław*

WKADEK MKYNEK
**FRASZKI
ŚLĄSKIE**

SZPORMAJSTRZI

Auto mómy, kwartyr mómy,
wekend postawimy,
A potym sie choć roz w roku
porzónnie najymy.

NA KOLANACH

Jak ze staróm sie powadzym
przy tej moji btydzie,
to lóna wóm po kolanach
dycki za mnóm przidzie.
Po kolanach pomalućku,
jak wierno družka
i zawoło: Na dyć stary,
wylyż już spod lóžka!

JAK W LESIE

Par, Jeweczko, jak ty pięknie
każde rano wóniosz lasym...
Tóž sie nie dziw, mój Hadamku,
dyć też przī pniu lygóm czasym.

ŚPIYWAJÓNCO ŻONA

Czymuž juro stoisz w oknie
jak pieśniczke nucym?
Aby ludzie nie myśleli,
že cie dóma mlócy...

NOC POŚLUBNO

Hnedka rano po wiesielu
babka sie chwoliła:
Nejplekniejšzóm noc poślubnóm
z tobóm žech przeżyła...

NIEWIERNY

Mój stary je mi strasznie
niewierny.
za każdóm babóm hned leci...
Jo ani niewiyem, czy też sóm jego
tych dwoje, co mómy, dzieci...

ŻYCZYNI

Cóž ty se życzyysz pod strómek,
stary?
— babka do chłopu prawila.
Chłop porozmyślól i odpow'edziól:
abyš se ty nic nie życzyła!

DOBRY TATA

Nie musisz cały miesiónce nic
warzić
wydz, jak dobrego mosz tate.
Toš tela strzelil dzisio na gónie?
Ni, przepilech całóm wypłate.

CUDZY

Znosz sie z nim dziesiyné minut
a južeš go całowała!
Nale mamulko, dyć je ganc cudzy
cóž bych z nim łopowiadała?

W KINIE

Par, stary, luto mi,
jak jóm strasznie w tym filmie
całuje
Mosz ty staro pojynci,
wiele lón za te puse jasuje?

RADA NA STAROŚC

Jak cie jako starość nōndzie
pocóž sie mosz tropić.
Každóm starość trzeba chutko
w plosie kaj utopić.
Dobro rada nade wszecko,
prowde chlōpi mocie,
ale czy jo mojóim staróm
dostanym ku wodzie?

BIBI

Toć mosz ale szumny kožuch,
moja złoto Bibi...
Na toć! Teraz jeszcze kłobuk,
bóty a... alibi.

BONIFACEK

Czymuž sie też twój chlāpczacko
woło Bonifacek?
Nó, bo najprzód były bóny,
potym pore facek.

Fot. D. RAMIK